

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Vliv distanční výuky na kvalitu čtení u žáků prvních tříd

Bakalářská práce

Autor: Pavla Lukešová
Studijní program: Speciální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Ing. Marta Kozdas, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Kateřina Josefová Víšková

Zadání bakalářské práce

Autor: Pavla Lukešová

Studium: P20K0358

Studijní program: B0111A190019 Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika

Název bakalářské práce: **Vliv distanční výuky na kvalitu čtení u žáků prvních tříd**

Název bakalářské práce AJ: The influence of distance learning on the quality of reading in first graders

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat problematikou distanční výuky a jejího vlivu na kvalitu čtení u žáků prvních tříd. Teoretická část popisuje čtenářskou schopnost, gramotnost a metodu čtení, distanční výuku a její specifika. Praktická část shromažďuje a provádí kvalitativní a obsahovou analýzu úkolů k vytvořeným textům, zaměřených na funkčnost a kvalitu čtenářské gramotnosti, rychlost, chybovost a porozumění čtenému textu a uvádí problémy se kterými se žáci a učitelé museli vypořádat.

The bachelor thesis will deal with the issue of distance learning and its influence on the quality of reading in first grade students. The theoretical part describes reading ability, literacy and reading method, distance learning and its specifics. The practical part collects and performs a qualitative and content analysis of tasks for created texts, focused on the functionality and quality of reading literacy, speed, error and comprehension of the read text and lists the problems that students and teachers had to deal with.

ČERNÝ, M., CHYTKOVÁ, D., MAZÁČOVÁ, P., a ŠIMKOVÁ, G. Distanční vzdělávání pro učitele, Brno: Flow, 2015

KONUPČÍK, P. Didaktické technologie pro pedagogické pracovníky. Brno, MU PedF, 2002

KŘIVÁNEK, Z.; WILDOVÁ R. a kolektiv. Didaktika prvopočátečního čtení a psaní. Praha : PedF UK, 1998. ISBN 80-86039-55-2.

KUCHARSKÁ, A., ŠVANCAROVÁ, D. Bezstarostné roky. Edika, 2017. IBNS 978-80-266-1105-9

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie. Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VETEŠKA, J. TURECKIOVÁ, M. Kompetence ve vzdělávání. Praha: Grada,

2008, ISBN 978-80-247-1770-8

Zadávací pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Marta Kozdas, Ph.D.

Oponent: Mgr. Kateřina Josefová Víšková

Datum zadání závěrečné práce: 9.12.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Ing. Marty Kozdas, Ph.D. V závěru práce jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

podpis

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat paní Mgr. Ing. Martě Kozdas, Ph.D. za ochotu, trpělivost a čas, který mi věnovala při tvorbě mé bakalářské práce.

Anotace

Lukešová, Pavla (2023). *Vliv distanční výuky na kvalitu čtení u žáků prvních tříd*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023, 58 s. Bakalářská práce.

První část této bakalářské práce se zabývá celosvětovou pandemií COVID-19, vývojem mimořádných opatření a jeho dopadem na české školství, organizací výuky v době omezení přítomnosti žáků ve školách. Dále se pak zabývá problematikou, etapami a fázemi čtenářské gramotnosti, prvopočátečním čtením a psaní. Mimo jiné je blíže vysvětlen význam a funkčnost čtenářské dílny a důležitost čtenářské gramotnosti. Výzkumná část bakalářské práce shromažďuje a provádí kvalitativní analýzu čtenářských dovedností konkrétního vzorku žáků. Prostřednictvím čtyř pracovních listů dojde k naplnění dílčích cílů práce, které zjišťují úroveň čtenářské gramotnosti u žáků vzdělávaných distanční formou a žáků vzdělávaných v běžném proudu základní školy. Na základě výsledků pedagogické výzkumu je vyhodnoceno, zda měla distanční výuka významný dopad na kvalitu čtenářské gramotnosti u žáků prvních tříd či nikoliv.

Klíčová slova: distanční výuka, čtenářská gramotnost, čtení, čtenářství, Covid-19, epidemiologická opatření.

Annotation

Lukešová, Pavla (2023). *The influence of distance learning on the quality of reading in first graders*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 58 p. Bachelor Thesis.

The first part of this bachelor thesis deals with the global pandemic COVID-19, the emergency measures and impact on Czech education the organization of teaching in times of limited presence of students in schools. Besides deals with the issues, stages and phases of reading literacy, early reading and writing. Furthermore, the meaning and functionality of the reader's workshop model and the importance of reading literacy are explained in more detail. The research part of the bachelor's thesis gathers and conducts a qualitative analysis of the reading skills of a particular sample of students. Through the four worksheets, which identify the level of reading literacy skills of students educated at a distance learning and students educated in traditional learning - classrooms learning. Based on the results of the pedagogical research is evaluated whether or not distance learning had a significant impact on the quality of reading in first grade students.

Keywords: distance learning, reading literacy, reading, readership, Covid-19, epidemiological measures.

Obsah

Úvod.....	8
1 Celosvětová pandemie COVID-19 a mimořádná opatření	9
1.1 Covid-19	10
1.2 Mimořádná opatření a dopad na české školství.....	12
2 Organizace výuky při omezení přítomnosti ve školách.....	15
3 Prvopočáteční čtení a psaní.....	19
3.1 Čtení, čtenářství, gramotnost.....	20
3.2 Faktory ovlivňující čtenářskou gramotnost	23
3.3 Etapy čtenářské gramotnosti.....	24
3.4 Čtenářská gramotnost ve výuce „čtenářské dílny“	25
4 Metodologie práce	29
4.1 Cíle a předpoklady.....	29
4.2 Omezení ovlivňující výzkum	29
4.3 Průběh výzkumu	30
4.4 Výzkumný vzorek žáků	32
5 Postup výzkumu, administrace	34
5.1 Tvorba a hodnocení pracovních listů	34
5.2 Předvýzkum.....	35
5.3 Získané výsledky	38
5.4 Zhodnocení výsledků a diskuze.....	41
Závěr	42
Seznam použité literatury	43
Seznam tabulek.....	48
Seznam grafů	48
Seznam příloh	49

Seznam zkratk

BF	běžná forma
DF	distanční forma
PL	pracovní list
SVP	speciální vzdělávací potřeby

Pozn.: V seznamu nejsou uvedeny zkratky všeobecně známé nebo používané jen ojediněle s vysvětlením v textu.

Úvod

Tato bakalářská práce nese název „Vliv distanční výuky na kvalitu čtení u žáků prvních tříd“. Toto téma bylo zvoleno na základě vlastních zkušeností, které se mě dotkly jako matky žáka první třídy, tak i jako pedagoga učícího na prvním i druhém stupni základní školy. Virová epidemie COVID-19 ovlivnila všechny sféry i samotný chod celé České republiky, ale největší dopad této situace byl vržen na školství, hlavně pak na samotné žáky, rodiče a pedagogy. Nelehká a hlavně úplně nová situace, která přesunula vzdělávání ze škol do domácího prostředí si žádala nestandardní kroky, se kterými se každý z nás musel nějakým způsobem vypořádat. Domácí vzdělávání bylo do té doby něco, co si téměř nikdo z nás nedokázal představit. Místo toho, aby si prvňáčci zvykali na školní prostředí, které je učí pozornosti a sociálnímu kontaktu, museli se zase vrátit domů a naučit se pracovat s počítačem, a hlavně s rodiči, na které padla většina povinností a zodpovědnosti za probranou látku a správně vypracované úkoly.

Práce se zaměřuje na specifika a samotnou problematiku distanční výuky a popisuje její důvody. Definiuje problémy se kterými se žáci a učitelé museli vypořádat. Výzkumná část shromažďuje a provádí kvalitativní a obsahovou analýzu pomocí volně dostupných i vytvořených pracovních listů, které jsou zaměřené na funkčnost, kvalitu čtenářské gramotnosti a porozumění čtenému textu. Výzkumem, na který měla vliv pandemie Covid – 19, se zabývala již (Brixiová, 2021), šlo ale o všeobecný dopad na vzdělávání žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí. Tato bakalářská práce se zaměří na čtenářskou gramotnost s konkrétností na žáky prvních tříd, ovlivněnou pandemií covid-19.

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jaký dopad měla pandemie na žáky prvních tříd a v jaké míře byla ovlivněna kvalita jejich čtenářské gramotnosti. Při vyhodnocování výsledků výzkumu bude kladen důraz na čtení a porozumění textu a následná správnost vypracování pracovních listů. Výsledky pedagogického výzkumu u žáků prvních tříd vzdělávaných distanční formou výuky budou porovnány s výsledky žáků prvních tříd, kteří byli vzděláváni v běžném vzdělávacím proudu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Celosvětová pandemie COVID-19 a mimořádná opatření

Koncem roku 2019 byla v Číně ve Wu-chanu zjištěna neznámá nákaza připomínající zápal plic, která se velmi rychle šířila do okolí a mnoho lidí všech věkových skupin této dosud neznáme nákaze podlehl. Z dostupných informací, které uvádí WHO, bylo jako počáteční ohnisko nákazy uvedeno město Wu-chan, ze kterého se nákaza rozšířila během několika týdnů do Evropy a celého světa. (WHO, 2020).

Dne 30. ledna 2020 Světová zdravotnická organizace (WHO) vyhlásila globální stav zdravotní nouze, 11. března 2020 WHO prohlásila šíření koronaviru za pandemii (která je označována jako hromadný výskyt infekčního onemocnění velkého rozsahu zasahující více kontinentů). Dne 13. března byla Světovou zdravotnickou organizací za hlavní epicentrum nákazy vyhlášena Evropa. První případ onemocnění v České republice byl evidován 1. března 2020. (SZU, 2020)

Podle zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, byla zavedena mimořádná opatření zamezující šíření epidemie:

- *„zákaz nebo omezení výroby, úpravy, úschovy, dopravy, dovozu, vývozu, prodeje a jiného nakládání s potravinami a dalšími výrobky, kterými může být šířeno infekční onemocnění, popřípadě příkaz k jejich zničení;*
- *zákaz nebo omezení výroby, úpravy, dopravy a jiného nakládání s pitnou vodou a vodami užívanými k účelům podle § 6a a § 6d zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, zákaz používání vod ze studní, pramenů, vodních nádrží, rybníků, potoků a řek;*
- *příkaz k vyčlenění lůžek ve zdravotnických zařízeních; • příkaz k provedení ohniskové dezinfekce, dezinfekce a deratizace na celém zasaženém území; ohniskovou dezinfekci, dezinfekci a deratizaci provede zdravotní ústav, stanoví-li tak rozhodnutím příslušný orgán ochrany veřejného zdraví; v takovém případě jsou fyzické osoby, podnikající fyzické osoby a právnické osoby povinny vytvořit podmínky pro provedení ohniskové dezinfekce, dezinfekce nebo deratizace stanovené rozhodnutím příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví a strpět provedení ohniskové dezinfekce, dezinfekce nebo deratizace v termínu stanoveném*

tímto rozhodnutím; náklady na tuto ohniskovou dezinfekci, dezinfekci a deratizaci provedenou zdravotním ústavem jsou hrazeny ze státního rozpočtu;

- *příkaz k varovnému označení objektů, v nichž došlo k infekčnímu onemocnění, a text tohoto označení;*
- *mimořádné očkování a preventivní podání jiných léčiv (profylaxe)*
- *zákaz nebo omezení styku skupin fyzických osob podezřelých z nákazy s ostatními fyzickými osobami, zejména omezení cestování z některých oblastí a omezení dopravy mezi některými oblastmi, zákaz nebo omezení slavností, divadelních a filmových představení, sportovních a jiných shromáždění a trhů, uzavření zdravotnických zařízení jednodenní nebo lůžkové péče, zařízení sociálních služeb, škol, školských zařízení, zotavovacích akcí, jakož i ubytovacích podniků a provozoven stravovacích služeb nebo omezení jejich provozu;*
- *zákaz nebo nařízení další určité činnosti k likvidaci epidemie nebo nebezpečí jejího vzniku;*
- *mimořádná opatření nařídí v nezbytně nutném rozsahu a rozhodne o jejich ukončení příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Pokud je to nezbytné k realizaci opatření na ochranu veřejného zdraví, vyžádá si poskytovatel zdravotních služeb nebo orgán ochrany veřejného zdraví součinnost Policie České republiky. Místní příslušnost orgánu ochrany veřejného zdraví se řídí místem výskytu infekčního onemocnění. Odvolání proti rozhodnutí příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví nemá odkladný účinek. Osoby jsou povinny se mimořádnému opatření podřídit“.*
- *příkaz k vyčlenění objektu v majetku státu, kraje nebo obce k izolaci fyzických osob nebo jejich karanténě;“*

1.1 Covid-19

COVID-19 je druh virového respiračního onemocnění, tzv. koronavirus, který většinou infikuje širokou škálu zvířat, ale některé z nich mohou infikovat i samotného člověka (Husa, 2020). Tento virus se rozšířil po celém světě a postihuje všechny věkové kategorie, i přes tuto skutečnost jsou dle dostupných výzkumů přece jen více ohroženy rizikem nákazy lidé starší 60 let a lidé s oslabeným imunitním systémem a chronicky nemocní (WHO, 2020)

Příznaky onemocnění

Hlavními **příznaky** onemocnění COVID-19 jsou: horečka, kašel, celková slabost nebo únava, změna nebo ztráta chuti nebo čichu, bolest v krku, bolest hlavy, bolest svalů, průjem. Závažnost onemocnění se u jednotlivých osob velmi liší. Někteří lidé s onemocněním COVID-19 jsou **asymptomatictí**. To znamená, že nemají vůbec žádné příznaky. V závažných případech mohou příznaky zahrnovat: potíže s dýcháním nebo dušnost, zmatenost, bolest na hrudi.

Lidé s vážnými příznaky mohou potřebovat specializovanou **lékařskou péči** a podporu.

Stav pacienta se může rychle **zhoršit**. Pokud ke zhoršení stavu dojde, často je to během druhého týdne onemocnění. Někteří lidé s onemocněním COVID-19 bohužel musí být hospitalizováni. Někteří z nich mohou dokonce vyžadovat **intenzivní péči**, a to na krátkou nebo delší dobu. (Evropský informační portál o očkování, 2020)

Podle (Beneše, Machaly, 2020) je dle klinických projevů a podle orgánů, které jsou infekcí nejvíce zasaženy, je možné rozlišit tři základní formy nemoci:

- ***Zánět nosohltanu (horních cest dýchacích)***

Je nejběžnějším projevem tohoto onemocnění, které se nejčastěji objevuje u zdravých osob a je způsobeno vdechnutím menšího množství tohoto viru. Může se projevovat např. ucpaným nosem, rýmou nebo poruchou čichu.

- ***Infekce dolních cest dýchacích a plic***

V tomto případě se jedná o vážnější projev nákazy, která je způsobená větším množstvím viru, které proniká do dolních cest dýchacích a poté až do plic. Pacientovi způsobuje horečky (které tělo oslabují), malátnost, záchvaty kašle (z počátku jen při námaze), později i trvale. V případech, kdy se pacientovi začnou obtíže s dýcháním zhoršovat, mluví se o těžkém průběhu covidu-19 a je často nutné připojení na plicní ventilaci.

- ***Infekce vyvolávající multiorgánové postižení***

Jedná se o nejzávažnější formu onemocnění, kdy se vir dostane až krve, kde se díky vhodnému prostředí velice rychle rozmnožuje. Vir, který je přítomen v krvi, nenávratně

poškozuje cévy, játra, ledviny, nebo dochází k poruše srážlivosti krve. Vlivem tohoto poškození může dojít k celkovému selhání imunitního systému.

1.2 Mimořádná opatření a dopad na české školství

Dne 12. března 2020 se vláda České republiky usnesla o přijetí krizového opatření, které od 13. března 2020 **zakazovalo následující:**

- osobní přítomnost žáků v ZŠ, ZUŠ, SOŠ, SOU, VOŠ, VŠ, jazykových školách a všech jejich aktivit týkajících se společného setkávání.
- osobní přítomnost není možná také na výukových kurzech a zájmovém vzdělávání.
(SBÍRKA ZÁKONŮ - Ministerstvo vnitra (2020))

Mimořádná opatření vlády se dotkla také zápisu dětí do 1. ročníku ZŠ. Z důvodu zamezení šíření onemocnění, se podle vydané metodiky Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, (dále už jen MŠMT) zápis uskuteční pouze písemnou formou, bez přítomnosti dětí a rodičů. Termín zápisu byl stanoven od 1. 4. 2020 do 30. 4. 2020. V případě zlepšení epidemiologické situace bude školám později doporučeno uskutečnit setkání všech rodičů a dětí přijatých do 1. tříd, kde proběhne seznámení s učiteli a školním prostředím, ve kterém budou děti trávit mnoho času. (MŠMT ČR, 2020a)

Vývoj omezení školství v České republice 2020

12.března: Zákaz osobní přítomnosti žáků a studentů, uzavření všech škol v celé ČR včetně zájmových vzdělávání. Možnost využití distančního vzdělávání, dle možností škol. **27.dubna** návrat studentů VŠ v maximálním počtu pěti osob za účelem praktické výuky, zkoušení popř. konzultací. **11. května** návrat žáků a studentů závěrečných ročníků, SŠ, VOŠ a konzervatoří za účelem přípravy na závěrečné a maturitní zkoušky. **25. května** návrat žáků 1. stupně v předem určených skupinách. Výuka stále probíhá online formou. Vláda doporučuje nosit v prostorách školy ochranné pomůcky dýchacích cest. **1. června** znovu otevření základních škol speciálních a jejich přípravné a stupně v maximálním počtu 15 žáků. Dále je povolena realizace přijímacích maturitních a závěrečných zkouškách a absolutorii na VOŠ a konzervatořích.

8. června návrat žáků 2. stupně ZŠ. Dobrovolná docházka v maximálním počtu 15 žáků. **1. září** děti nastoupily do běžného vzdělávacího proudu bez nošení roušek a dalších omezení.

30. září vyhlášen nouzový stav. **18. října** omezení provozu všech škol s výjimkou ZŠ a ZŠ praktických. Ve školách byl u 2. stupně zaveden „střídavý režim“. Týden co týden, se ve škole budou střídat poloviny třídy. Zákaz sportovních aktivit vč. Tělesné výchovy a zpěvu. **12. října** zákaz osobní účasti žáků a studentů ZŠ, SŠ, VOŠ, VŠ a konzervatoří. Návrat byl naplánován na 2. listopadu, ale vzhledem k závažné epidemiologické situaci nebyl umožněn.

18. listopadu povinnost všech žáků a zaměstnanců, nosit roušku po celou dobu pobytu ve škole. Návrat do školních lavic, byl umožněn žákům 1. a 2. tříd základních škol a žákům přípravných tříd. **25. listopadu** vysoká škola se vzdělává stále distanční formou výuky až na závěrečný ročník a to v maximálním počtu 20 lidí. Do škol se vrací poslední ročníky SŠ, VOŠ a konzervatoří. **30. listopadu** pro přehled situace byl představen nový protiepidemického systému (PES), podle kterého se Česko členilo dle aktuální situace do pěti pásem tzv. semaforu. Tyto barvy určují jednotlivá opatření. **10. prosince** prodloužení nouzového stavu do 23. prosince (MŠMT ČR, 2020b)

Vývoj omezení školství v České republice 2021

26. února po jednání vlády vyhlášen lockdown (omezení pohybu nebo úplný zákaz vycházení)

27. února – 21. března uzavření všech škol, školek i dětských skupin. Výjimku mají děti v mateřských školách při zdravotnickém zařízení, žáci základních škol při zdravotnickém zařízení, žáci škol zřízených při zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, žáci škol zřízených Ministerstvem spravedlnosti, při praktickém vyučování a praktické přípravě žáků a studentů zdravotnických oborů ve zdravotnických zařízeních a zařízeních sociálních služeb, při individuálních konzultacích dětí, žáků v základním vzdělávání a žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání. **12. dubna** rozvolňování opatření.

Za podmínky antigenního testování dvakrát týdně, se mohou vrátit do škol žáci prvního stupně ZŠ a poslední ročníky MŠ. **1. května** byla znovu žákům druhého stupně některých krajů umožněna rotační výuka. **10. května** do škol se vrací žáci druhého stupně i ve zbývajících krajích. **8. června** je povoleno žákům i zaměstnancům odložit dosud nařízené nošení roušek s výjimkou Libereckého, Zlínského a Jihočeského kraje. **21. června**

vláda projednává nutnost testování žáků pro následující školní rok. (MŠMT, 2021; MZČR, 2021)

Vývoj omezení školství v České republice 2022

17. ledna povinnost žáků i zaměstnanců se jednou týdně otestovat. (platné i pro očkované).

19. února dochází ke zrušení povinného testování žáků a zaměstnanců.

(EDU, 2022)

2 Organizace výuky při omezení přítomnosti ve školách

V případě, že je nařízením karantény nebo mimořádnými opatřeními krajské hygienické stanice nebo opatřeními Ministerstva zdravotnictví znemožněna osobní přítomnost dětí/žáků/studentů ve škole, pak mohou nastat následující situace: Prezenční výuka, Smíšená výuka nebo Distanční výuka. (MŠMT ČR, 2021. s.7).

Prezenční výuka

Pokud v jednotlivých třídách nechybí více jak polovina žáků, výuka probíhá běžným prezenčním způsobem.

- **Doporučení pro školu jsou následující:**
 - Podpora nepřítomných žáků např. zasílání informací e-mailem o probrané látce, poskytování pracovních listů. Ke snížení epidemiologického rizika se doporučuje prezenční formu výuky co možná nejčastěji přesunout do venkovních prostor.
 - Je nutné, aby si žáci osvojili používané digitální nástroje a komunikační kanály, se kterými budou nadále pracovat při distanční výuce. (EDU, 2020)

Smíšená výuka

V případě, kdy ve třídě chybí více jak polovina žáků, je povinností školy pro tyto žáky zajistit výuku distanční. Žáci, kteří jsou přítomni ve škole se nadále učí prezenční formou a nastává tzv. „smíšená výuka“.

- **Způsob realizace smíšené výuky:**
 - Samostatná organizace smíšené výuky je časově velice náročná. Nelze se spolehnout pouze na prezenční vysílací přenos výuky. Je nutné předem zajistit žákům vzdělávající se na dálku např. pracovní listy. Časová dotace distanční výuky je kratší než běžná vyučovací hodina.(MŠMT ČR, 2020c)
 - prezenční forma, kterou je nutné dodržovat. Výhodou je, spolupráce asistentů pedagoga, kteří ulehčí náročnost této výuky.
 - Další možností je, že začátek hodiny probíhá společně např. úvod samotné hodiny, výklad probírané látky, názorné ukázky a poté se rozdělí úkoly. Skupina vzdělávající se distanční formou dostane samostatnou práci a učitel zatím pracuje s žáky ve třídě.

V druhé půlce hodiny se skupiny vymění. Žáci přítomni ve třídě pracují samostatně a pokud to personální obsazení umožňuje, dohlíží na žáky např. asistent pedagoga popř. vychovatel/ka. Učitel zatím pracuje s žáky v on-line prostředí. Je doporučeno přednostně vyučovat český jazyk, cizí jazyk a matematiku. Ostatní předměty jsou spíše dobrovolné v rámci samostatné práce z domova. (MŠMT ČR, 2020; EDU, 2020)

Distanční výuka

Nastává v případě, že celá třída má zakázanou osobní přítomnost ve škole, pak přechází na formu distanční výuky. S ohledem na možnosti a vybavení žáků, škola ke každému ve výuce přistupuje individuálně.

- **Formy vzdělávání distančním způsobem:** forma on-line, forma off-line

a) Online výuka

Je možné ji rozdělit do dvou základních skupin: *synchronní a asynchronní*.

Synchronní výuka využívá přímého setkávání žáků a učitele ve stejném on-line prostředí i čase. Účastníci se mohou vidět a popovídat si. Což je také vhodné pro částečné navázání sociálních vztahů, které byly vládními opatřeními do značné míry omezeny. Ne vždy je ale tato forma ideální volbou. Někteří žáci mají v domácnosti pouze jeden počítač o který se dělí se sourozenci. Proto se často stává, že v domluvený čas se nemohou do výuky připojit. V těchto případech je vhodná *asynchronní výuka*.

V případě **Asynchronní výuky** se stále pohybujeme v prostředí internetu, ale nejde zde o předem stanovený čas připojení. Tato možnost je více individuální a žákům umožňuje zvolit si ideální čas pro vypracování zadaného úkolu. Úkoly jsou posílány na předem domluvený komunikační kanál např. e-mail nebo informační deska školy s hlavičkou jejich třídy. Jediné, co si žáci musí hlídat a dodržet, je termín odevzdání zadaných úkolů. V případě potřeby žák s učitelem individuálně konzultuje vzniklé problémy. (EDU, 2020)

b) Off-line výuka

Tato výuka nevyžaduje digitální technologie. Zadávání úkolů může probíhat písemnou formou, telefonicky nebo je možné si materiály vyzvedávat např. v bedýnkách před školou. Jedná se převážně o samostudium (s dopomocí rodičů), vyplňování pracovních listů nebo učebnic a dále se zaměřuje na praktické dovednosti žáka. Nutností také je zvýšená aktivita učitelů při zapojení všech žáků a získávání informací o jejich aktuálním pokroku. (EDU, 2020)

Distanční vzdělávání

Je podle (Klement, 2012, s. 22). *„multimediální forma řízeného studia, při němž jsou vyučující a konzultanti v průběhu vzdělávání trvale nebo převážně odděleni od vzdělávaných. Multimediálnost zde znamená využití všech distančních komunikačních prostředků, kterými lze prezentovat učivo“*

Technologické trendy v distančním vzdělávání rozděluje (Černý a kol.,2015, s.38) do třech oblastí:

- *„Plná elektronizace – ve vzdělávání je čím dál častější využívání e-learningu, LMS a internetu.*
- *Interaktivní výukové prvky – do výuky se zapojují simulace reálných dějů / postupů namísto statické obrazové informace (motivace, názornost); dále se zvyšuje procento využití her ve vzdělávání.*
- *Virtuální realita jako učební prostředí – iluze skutečného či fiktivního světa je dalším z trendů, které pomáhají zefektivnit výuku a udělat ji interaktivnější“*

Obecná doporučení při distanční výuce žáka speciálními vzdělávacími potřebami

Samotný přechod na distanční výuku může být pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen „SVP“) velkou psychickou zátěží. Při vzdělávání na dálku jsou na žáka kladeny poměrně větší nároky v samostatnosti. Často tito žáci v domácím prostředí ztrácejí motivaci a chuť něco dělat. Chybí podpora při obsluze počítače a dohled nad plněním zadaných úkolů. Distančním vzděláváním žáci přicházejí o důležitý aspekt sociálního kontaktu, který je pro tyto žáky nenahraditelný. Často se tak začnou uzavírat do sebe a postupně ztrácejí o sociální kontakt úplný zájem.

Učitel by si při zadávání úkolů měl dobře promyslet, jakým způsobem bude splnění pro konkrétního žáka snadněji splnitelné a také motivující. Velmi důležitou podporou je také individuální dopomoc asistenta pedagoga.

Pravidla zadávání úkolů:

- při výuce využívat jednotný komunikační kanál
- ověření schopností žáka používat danou aplikaci
- zkrátit časový interval vyučování
- při sdělování informací slovní formou je důležité pochopení samotné pochopení podpořit i písemnou formou
- dělat co nejméně změn (termíny odevzdání úkolů, atd...)
- online výuku podpořit i vizuálně např. prezentací s obrázky, krátký dokument
- pokud má žák problémy se slovním vyjadřováním, je nutné počítat i se zhoršením při přenosu zvuku
- pokud je žák inkludován na běžné ZŠ, je vhodné zvážit možnost individuální online výuky, (Bezbarier, 2022)

Specifická doporučení pro rodiče

Rodiče by měli vytvořit vhodné prostředí, se kterým souvisí správně zvolené osvětlení. Omezit okolní hluky na minimum. Před online výukou, by měl rodič dítě seznámit s konkrétním komunikačním programem a následně ho v něm naučit samostatně pracovat. Důležitá je počáteční dopomoc k automatizaci komunikačního programu. (Michalík a kol. 2015)

3 Prvopočáteční čtení a psaní

„Vyučování čtení a psaní, tedy předávání znalosti písma od jedné generace ke generaci následující, se stalo nezbytnou potřebou hned po vynalezení písma. Zároveň je však nutné chápat tuto potřebu i jako nezbytnou podmínku trvání lidské civilizace.“ (Křivánek, Wildová a kol., 1998, s. 8)

Aspekt socializace

Socializace je důležitý aspekt, který působí a zároveň ovlivňuje každého z nás. Sociální prostředí nás pobízí k interakci a rozvíjí naše myšlenkové, fyzické s psychické pojetí našeho vlastního já. Okolí nás formuje ať už to vnímáme nebo ne a z pravidla nám pomáhá se začleněním do jednotlivých sociálních skupin jako jsou (rodina, mateřská škola, základní škola, apod.). Tyto a mnoho dalších skupin nám pomáhají k osvojení si mateřského jazyka, společenských forem chování a získávání nových poznatků a zkušeností. (Kucharská, Švancarová, 2017)

Problémy předškolního věku

Snahou rodičů je, aby jejich dítě bylo poslušné a mělo nastavena základní společenská pravidla. Ne vždy to jde tak snadno, každé dítě je jiné a má své charakterové rysy, se kterými ve výchově musíme počítat. V předškolním věku u některých dětí stále přetrvává období negativismu, které by mělo být před nástupem povinné školní docházky překonáno. (Kucharská, Švancarová, 2017). S tím také souvisí školní zralost a připravenost dětí před nástupem do 1. tříd ZŠ, kterou (Říčan, Krejčířová, 2006, s.302) popisují takto: *„Školní zralost znamená dosažení takového stupně vývoje, který umožňuje dítěti se zdarem si osvojovat školní znalosti a dovednosti.“*

Školní zralost a připravenost

Skupina dětí mezi 6. – 7. rokem, je povětšinou připravena na určitou změnu a zátěž, kterou s sebou nástup do 1. tříd nese. Aby dítě všechny školní činnosti a stresové situace zvládlo, musí podle (Kucharské, Švancarové, 2017, s. 95) být *„fyzicky, psychicky, pracovní, emocionálně i pracovní zralé (připravené)“*.

- **Fyzická zralost** – Jako jednu ze známek fyzické zralosti můžeme považovat např. vypadávání prvních zubů nebo samotná stavba těla dítěte by měla být výškově i fyzicky přiměřená. Z pravidla platí, že čím je drobnějšího a menšího vzrůstu, tak pravděpodobně bude psychicky i emocionálně více náchylné. K dalším fyzickým předpokladům bude nepochybně patřit školákova všeobecná obratnost, pohyblivost, správně rozvinutá jemná motorika s rychle se rozvíjející grafomotorikou.
- **Psychická zralost** – Rozvíjí se na základě správného dekodování informace, za pomoci zrakové a sluchové percepce, která je následně uložena v paměti a dále zpracovávána. Díky těmto schopnostem dokáže dítě rozlišovat např. tvary stejné velikosti, orientuje se, kde je nahoře a dole nebo vpravo a vlevo.
- **Pracovní zralost** – Předpokladem je zvýšená soustředěnost při pracovní aktivitě a schopnost pracovat podle zadaných pokynů, které dítě na požádání dokáže ukončit.
- **Sociální a emocionální zralost** – Dítě se na nějaký čas zvládne odloučit od své rodiny. Probíhá bezproblémová adaptace a práce ve skupině i s učitelem. (Kucharská, Švancarová, 2017)

3.1 Čtení, čtenářství, gramotnost

Čtení

Čtení je podloženo určitou úrovní sluchové diferenciací a společně s pamětí utváří celkovou představu o obsahu čteného textu. Neodmyslitelnou součástí čtení, je znalost písma a jeho význam. Tyto dvě zdánlivě odlišné složky mají společný základ, ze které je třeba vycházet, aby žák mohl dobře číst a porozumět psanému nebo tištěnému textu. „*Čtení je činností, v níž si při zrakovém vnímání slov a vět napsaných nebo natištěných vytváříme představy a znovu vytváříme myšlenky, které měl na mysli ten, kdo text napsal.*“ (Křivánek, Wildová, 1998, s. 28).

Křivánek, Wildová, (1998, s. 20) uvádí psychologický pohled F. Kratiny na proces čtení který je možné rozložit do tří částí:

- a) „*Optické vnímání slovního obrazu*

- b) *Vybavení hláskového obrazu slychem a v řeči. Jde o vybavení akustiko-motorické.*
- c) *Vybavení významu tzv. představy, která je ke slovu přiřazena.*“

Doležalová, (2014) uvádí jako základy pedagogicko-psychologického čtení tyto procesy: motivace, vnímání, zapamatování, vybavování, metakognice.

- **Motivace** která čtenáři pomáhá k soustředění a snadnějšímu osvojení psaného textu.
- **Vnímání** souvisí s *pamětí* a zvukovou podobou. **Paměť (zapamatování)** napomáhá postupně si vybavovat již předčtený text a dávat ho do souvislostí s textem právě předčteným.
- **Metakognice** je proces, při kterém čtenář sleduje své čtenářské schopnosti. (Doležalová, 2014)

Na výuku čtení mají podle Tomáškové, (2015) vliv genetické předpoklady dítěte, prostředí v kterém dítě vyrůstá a určitá úroveň zralosti nervového systému.

- **Genetické předpoklady:** Každý z genů vyskytujících se v lidském těle, má vliv na jinou funkci. Na procesu čtení se podílí větší množství genů. Číst se tak dokáže naučit prakticky každý člověk za předpokladu individuálního přístupu a s využitím podpůrných opatření.
- **Prostředí:** Důležité pro prvopočáteční čtení dítěte je jeho přirozené prostředí ve kterém vyrůstá. Takové prostředí může mít více podob, které lze rozdělit na dvě základní, *podnětné a nepodnětné*. V podnětném prostředí se díky komunikaci s rodiči např. při procházce, při hře nebo jiné společné aktivitě dobře rozvíjí komunikační schopnosti. V ideálním případě má dítě v rodičích nebo starším sourozenci motivační čtecí vzor. V opačném případě, tedy v prostředí nepodnětném, rodič dítěti nevěnuje dostatek času, což vede ke špatnému rozvoji komunikačních dovedností. Chybí také vzor, od kterého by mělo dítě možnost převzít (okoukat) lásku ke čtení a k motivaci získávat nové informace.
- **Úroveň zralosti nervového systému:** U každého dítěte dozrává nervový systém individuálně, ale zároveň všechny dílčí části musejí dozrávat současně. Správná

zralost nervové soustavy spolu se správným vývojem kognitivních funkcí, napomáhá dítěti k nácviku čtení. (Tomášková, 2015)

Čtenářství

Prvopočáteční čtení není pro začínající čtenáře nic jednoduchého, je to proces, který si každý musí nejprve osvojit. Správně porozumět textu vyžaduje velkou dávku soustředění a je závislé na čtenářově představivosti, díky které je možné utvářet informační a obrazový vzorec čteného textu. Motivace pro začínajícího čtenáře by měla pocházet především z rodiny. Ne vždy se tak skutečně děje, proto se motivací často stává škola, kde vrstevníci mohou sdílet prožitky z obsahu čtené knihy a společně je rozebrat. (Altmanová, 2011)

Pokud chceme u dítěte rozvíjet pozitivní vztah pro čtenářství, musíme ho dokázat zaujmout. Měli bychom vybírat takové texty – knihy, které žáka něčím oslovují, nebo k této tématice má nějaký vztah. Text by neměl být příliš obsáhlý a odborný. (Košťálová, 2010).

Gramotnost

*„Dovednost jedince číst, psát a počítat; získávány obvykle v počátečních ročnících školní docházky. V tomto smyslu jde o **základní gramotnost**, která je předpokladem jak dalšího vzdělávání, tak celkového uplatnění jedince ve společnosti“.* (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 85, In Fasnerová, 2018, s. 12)

Metelková, (2012) uvádí, že gramotnost se nejčastěji vykládá jako schopnost člověka umět číst a psát. V minulosti byla tato schopnost výsadou pro vyšší mocnosti, kteří tak mohli ostatní snadněji ovládat. Gramotnost lze tedy chápat, jako společenský jev, měnící se dle potřeb každé společnosti.

Funkční gramotnost

Je všeobecná orientace v informacích a jejich následné využití. Můžeme ji rozdělit na tři části: literární, dokumentovou, numerickou.

- **Literární** – schopnost v daném textu (např. noviny, časopisy) umět vyhledat informace a zároveň jim i porozumět

- **Dokumentová** – schopnost z konkrétních informací vyčíst potřebné údaje (např. práce podle návodu - receptu uvařit, vyplnit dokumenty)
- **Numerická** – schopnost umět správně pracovat s čísly, výsledky dokázat přečíst a správně je interpretovat (např. informovat o provedeném postupu). (Ressler, Houšková, 2006)

Čtenářská gramotnost

Straková, (2002, s. 10) uvádí že *„čtenářská gramotnost je schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti.*

Průcha, Walterová a Mareš, (2013, s. 42), popisují čtenářskou gramotnost jako *„komplex vědomostí jedince, které mu umožňují zacházet s písemnými texty běžně se vyskytujícími v životní praxi (např. železniční jízdní řád, návod k užívání léku). Jde o dovednosti nejen čtenářské, tj. umět texty přečíst a rozumět jim, ale také dovednosti vyhledávat, zpracovávat, srovnávat informace obsažené v textu, reprodukovat obsah dle textu aj. Čtenářská gramotnost je považována za součást funkční gramotnosti.“*

Doležalová, (2014, s. 8) čtenářskou gramotnost považuje *„za druh komunikace umožňující výměnu informací, kontakty na dálku i zachování myšlenek do budoucích časů. Je prostředkem komunikace, kultivace člověka, prostředkem vzdělávání a informovanosti člověka.“*

Altmanová, (2011, s. 5) popisuje rozvíjení čtenářské gramotnosti za jeden z *„hlavních cílů celého vzdělávacího procesu. Žáci by si měli čtenářské dovednosti a návyky budovat už v raných fázích vzdělávání tak, aby na konci základní školy měli čtenářské dovednosti dobře zvládnuté a zvyky pevně zakořeněné. Na dalších vzdělávacích stupních je úlohou pedagogů obojí upevňovat, podporovat a rozvíjet některé složitější čtenářské dovednosti, které vyžadují rozvinuté abstraktní myšlení.“*

3.2 Faktory ovlivňující čtenářskou gramotnost

Faktory které ovlivňují ve větší či menší míře čtenářskou gramotnost jsou rozděleny na vnější a vnitřní.

- Vnější – rodina a škola
- Vnitřní – genetické dispozice, motivace, zájem, sebehodnocení, charakter, intelektové schopnosti. (Najvarová, 2008)

Vnější faktory

Rodina je jedna za základních podnětů, která už od dětství svým vlivem a životními podmínkami podstatně ovlivňuje zájem a motivaci dítěte ke čtení. **Škola** může velmi dobře působit na žákovu čtenářskou gramotnost při které je důležitá osobnost učitele. Pokud učitel dokáže využít a správně pracovat s učebním textem, může u dětí výrazně ovlivnit čtenářskou gramotnost. (Doležalová, 2014)

Vnitřní faktory

Genetické dispozice jsou vrozené a nemůžeme z velké části nijak ovlivnit. **Motivovat** ke čtení není jednoduché, ale také to není nemožné. Můžeme např. najít knihu s obsahem o který se jedinec zajímá nebo předkládat kratší texty. Pro tyto účely velmi dobře poslouží aktuálně vydávané příběhy, které mají podobu komiksu. Neodmyslitelně sem patří také **zájem** čtenáře, který vychází z pozitivní motivace. **Sebehodnocení** je pro čtenáře dobrou zpětnou vazbou a uvědomění si vlastních chyb. Pokud jedinec ve čtení dělá chyby a není sám je schopen najít, můžeme mu poskytnout např. nahrávku na diktafon. **Charakter** a **intelektové schopnosti** je možné rozvíjet a dále formovat podle individuálních možností každého jedince. (Tomášková, 2015)

„Čtenářskou gramotnost můžeme charakterizovat jako jednu z nejdůležitějších gramotností, protože zprostředkovává přístup ke vzdělávání a k dalšímu získávání nových vědomostí, dovedností, znalostí a zkušeností“ (Tomášková, 2015, s. 9).

3.3 Etapy čtenářské gramotnosti

Etapy čtenářské gramotnosti jsou rozfázované podle věkových etap člověka, tak aby na sebe postupně navazovali. Musíme ale počítat s individualitou každého jedince.

Rozlišujeme pět etap:

- **Spontánní gramotnost** – je vyjádření se vlastním způsobem začínající v předškolním věku a vede k prvopočátečnímu čtení a psaní, které lze také nazvat jako „předčtenářskou gramotnost“ (Tomášková, 2015)

- **Elementární čtenářská gramotnost** – je počáteční osvojení si zatím nezafixovaných dovedností, které je nutné postupně získávat formou výuky prvopočátečního čtení a psaní.
- **Základní (bázová) čtenářská gramotnost** – probíhá u žáků ve druhém a třetím ročníku ZŠ, kdy pod označením „základní gramotnost“ rozumíme osvojení si čtení a psaní s porozuměním.
- **Rozvinutí základní (bázové) gramotnosti** – rozvinutá hlubší znalost a zkušenost práce s textem. Jedinec o zpracování a použití obsahu dokáže složitěji přemýšlet.
- **Funkční gramotnost** – V této etapě ukončuje žák školní docházku, ze které by měl být vybaven funkční gramotností. (Doležalová, 2014).

3.4 Čtenářská gramotnost ve výuce „čtenářské dílny“

Altmanová, (2011) popisuje několik příkladů z praxe, které se osvědčily při rozvoji čtení a čtenářské gramotnosti. Tzv. „dílna čtení“ by měla sloužit jako návod pro správné zavedení do praxe.

Košťálová, (2010) v publikaci uvádí že nejlepším základem pro rozvoj čtenářské gramotnosti stále zůstává rodina a její domácí prostředí, které dává mnohem větší čas i prostor např. k pravidelnému předčítání, čtení a povídání si o předčteném obsahu. Takové možnosti škola nabídnou nemůže. Přesto hraje v životě každého jedince důležitou roli v sociálním začlenění prostřednictvím pravidelného setkávání žáků se svými vrstevníky.

Pro správně fungující čtenářské dílny je důležité žáka knihou oslovit a k tomu je nutné ve školních knihovnách postupně zajistit takový výběr knih, které sledují aktuální trendy a zájmy dnešních dětí. Nedostatek financí často školám v nákupu nových knih brání, ale postupným a promyšleným nákupem lze časem školní knihovny plnohodnotně obnovit. Z tohoto důvodu bude pro úspěšný začátek čtenářské dílny ideální možností, nechat žáky vybrat a donést si vlastní knihu, která je bude bavit.

Dalším důležitým krokem je zajištění vzájemné spolupráce žáků. Třída by měla být schopna pracovat a komunikovat se všemi v kolektivu. V opačném případě je nejdříve nutný trénink kolektivní komunikace. (Doležalová, 2014)

Někdy se také může stát, že pro některé žáky bude pravidelné čtení velkým psychickým a fyzickým zatížením. Jelikož dosud pravidelně nebo vůbec nečetli, mají tak problém se soustředit a do textu se začíst. Postupný trénink a pravidelná četba časem tyto nedostatky poměrně dobře odbourává. (Košťálová, 2010)

Pravidla dílny čtení

Bez přestávek čteme po celou dobu, nelze jít na toaletu, knihu nebo text musí být vyprán před začátkem čtenářské dílny, číst je možné kdekoli, kde je nám to pohodlné. (Kritické myšlení, o.s., 2007)

Dílna čtení – zavedení do praxe

Návodů pro dobrou praxi Altmanová, (2011) uvádí hned několik. My si přiblížíme 1 základní a podle mě i nejpraktičtější způsob:

- **Referát o knize** – Tato forma napomáhá žáků s vlastním projevem a prohlubuje jejich vyjadřovací schopnosti. Každý z žáků seznámí svou třídu se svou přečtenou knihou, ze které bude mít referát. Poté si všichni vylosují termín svého referátu, ke kterému dostanou pokyny s doporučenou osnovou:

- 1) *„Autor, název knihy, počet stran, žánr*
- 2) *V jakém prostoru a čase (kde a kdy) se děj odehrává*
- 3) *Hlavní postava a její charakteristika*

Nakreslete hlavní postavu, do obrázku znázorněte (obrázkem, symbolem či krátkým nápisem) důležité informace o postavě (věk, předměty či zvířata, kterými se obklopuje, povaha, chování, záliby, co ráda dělá, o co se zajímá, zvláštnosti, které ji typizují). Člověk, který obrázek uvidí, by podle něj měl lépe poznat hlavní postavu.

- 4) *Použijte tvrdý papír A4. Na papír uveďte název knihy, autora a jméno postavy*
- 5) *Stručný děj (bez prozrazení rozuzlení)*
- 6) *Citace — přečtení zajímavého úryvku z knihy*
- 7) *Názor na knihu (hodnocení 0–10, zábava — čemu jsem se smál / čeho nebo o koho jsem se bál, nové informace — co jsem se z knihy dozvěděl, já a hlavní postavy — kdo mi byl sympatický, kdo naopak nesympatický a proč, co nebo koho*

mi kniha připomněla, čemu jsem nerozuměl, co mě zaujalo “... (Altmanová, 2011, s. 28)

Metody rozvíjení čtenářských dovedností

Dalšími ověřenými metodami rozvíjející čtenářskou gramotnost se podrobněji zabývá Košťálová, (2010). Jelikož jsou metody rozděleny od jednodušších po složitější, autorka doporučuje, aby všichni začínali zkoušet základní „jednodušší“ metody a až po jejich bezproblémovém fungování začali zavádět ty složitější. Každá z metod má nějaká specifika, proto nejsou všechny metody vhodné pro každého. V této práci uvedu pouze dvě jednodušší varianty, které dobře slouží jako zkušební základ pro rozvoj čtenářské gramotnosti.

- **Čtení s otázkami** – Při této metodě žáci pracují ve dvojicích. Jejich úkolem domluvit se, kolik odstavců najednou přečtou a kdo bude pokládat otázky a kdo na ně bude odpovídat. Poté začnou potichu číst domluvenou část textu. Když mají oba spolužáci dočteno, začíná samotné pokládání otázek. Otázky na které se jeden z dvojice ptá jsou dvojího typu: a) Na položené otázky najdeme odpověď v textu, b) Na položené otázky není jednoznačná odpověď v textu uvedena. Žák musí čerpat z vlastních zkušeností, nebo si odpověď musí domyslet. Např.: *„Nevím, ale myslím si, že.....“*. Po vyčerpání všech otázek dotazovaný spolužák shrne vlastními slovy přečtený text. U dalšího úryvku se role spolužáků obrátí.

Při nácviku této metody pracují žáci společně s učitelem. Ten názorně předvede jak z přečteného úryvku vytvořit otázky. Nejprve tvoří ty, na které mohou v textu najít odpověď a poté se zaměří na otázky, které s úryvkem souvisí třeba jen okrajově. S tvořením otázek pomáhají žáci. Cílem je, aby se postupně žáci naučili klást co nejvíce těchto otázek

- **Čtení s předvídáním** – Při této metodě žáci pracují všichni společně. Každý si sám přečte určenou část textu, o kterém následně debatují. Všichni se snaží podle přečteného obsahu vymyslet děj, který bude pravděpodobně následovat. V této metodě není žádná odpověď špatná, pokud je dobře zdůvodněna. Žáci při předvídání mohou činit např.:

- *„Odkazem na čtenářské zkušenosti se žánry („bude to mít tragický konec, protože je to balada a balady končí špatně“).*

- *„Odkazem na jinou část textu („v textu se říká, že je rychlý, tak myslím, že by mohl být u cíle dříve než ten druhý závodník“); c) odkazem na životní zkušenost („maminky jsou obětavé, takže myslím, že se matka vydá na dalekou cestu, aby zlomila to kouzlo“ (Košťálová, 2010, s. 26).*

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Metodologie práce

Bakalářská práce je zaměřena na zjištění úrovně čtenářské gramotnosti u žáků prvních tříd, vzdělávaných distanční formou výuky a porovnat je se vzorovou skupinou žáků, která ve stejném ročníku byla vzdělávána v běžném vzdělávacím proudu. Za tímto účelem byl proveden pedagogický výzkum, při kterém byly analyzovány čtenářské dovednosti vzorové skupiny. Snahou tohoto šetření bylo poukázat na důležitost školní docházky ovlivňující kvalitu čtenářské gramotnosti, zmiňovanou již v teoretické části bakalářské práce.

Cílem kvalitativního výzkumu je hlubší porozumění a vhled do zkoumaných jevů. (Hendl, 2008). Závěry zjištěné tímto výzkumem slouží pouze pro rámcovou představu o úrovni čtenářské gramotnosti, na kterou měla vliv distanční výuka. Mohou však pomoci školám, které se tohoto výzkumu zúčastnily, poskytnou důležité informace, se kterými lze nadále pracovat a využívat k podpoře žáků i v ostatních předmětech. Pro naplnění tohoto cíle byly stanoveny dílčí cíle.

4.1 Cíle a předpoklady

Pro praktickou část byly stanoveny následující cíle:

- Zjistit, úroveň čtenářské gramotnosti u žáků, vzdělávaných distanční formou.
- Zjistit, úroveň čtenářské gramotnosti u žáků, vzdělávaných v běžném proudu ZŠ.

Předpoklady:

- Předpoklad, že úroveň čtenářské gramotnosti se na začátku druhého ročníku bude u žáků DF pohybovat mezi 35 – 50%.
- Předpoklad, že úroveň čtenářské gramotnosti se na začátku druhého ročníku bude u žáků BF pohybovat mezi 65 – 95%.

4.2 Omezení ovlivňující výzkum

Ve školním roce 2021/2022 nebyly školy nařízením vlády plošně uzavřeny. Jednotlivé školy či třídy mohly být uzavřeny pouze z důvodu nařízené karantény příslušnou krajskou hygienickou stanicí. V souladu se školským zákonem musí škola poskytnout distanční vzdělávání žákům v karanténě, pokud se týká většiny žáků třídy. To znamená, že pokud je karanténa nařízena menšímu počtu žáků, než činí polovinu třídy, škola vzdělávání distanční

formou zajistit nemusí. Školám však bylo doporučeno dotčeným žákům poskytovat „studijní podporu na dálku“, tedy například zasilání výukových materiálů, informování o probraném učivu. (Jiráková, s. 24, 2022)

V případě prokázání nakažení u zaměstnance školy, je povinen použít adekvátní ochranu dýchacích cest a neprodleně poté opustit prostory školy. Pokud to stav zaměstnanec dovolí a domluví se s ředitelem školy, je možné svou pracovní činnost vykonávat na dálku. V případě respiračních onemocnění, jako je např. (alergická rýma), musí zaměstnanec doložit potvrzení od příslušného odborníka. Stále jsou platná i přísná hygienická opatření. (Manuál MŠMT, s. 7, 2021).

4.3 Průběh výzkumu

Část 1. „rok 2021“

Motivací pro tento pedagogický výzkum byla osobní zkušenost. Záměrně jsem se tedy zaměřila na kvalitu gramotnosti u žáků prvních tříd, která mi přišla z pohledu rodiče i pedagoga velmi důležitým aspektem, který vlivem distanční výuky mohl být opomíjen.

Výzkum začal 1. 9. 2021, kdy se po covidovém omezení začali žáci ZŠ vracet do škol s běžnou prezenční formou výuky. Pro potřebný předvýzkum i hlavní výzkum, bylo nutné sehnat výzkumný vzorek dětí, které se vrátily po distanční výuce zpátky do školních lavic. Formou e-mailu bylo osloveno pět největších škol z okolí Vrchlabí, a to v týdnu od 13. – 17. 9. 2021. Na e-mail odpověděly tři z nich, které jsou uvedeny v následujícím textu. Pro úspěšný výzkum bylo nutné co nejdříve žáky otestovat. Nebylo jednoduché se v této době testování a přísných hygienických opatření do škol dostat. Komunikace byla zdoluhavá a školy se zdráhaly si pustit kohokoliv cizího do bližšího kontaktu s jejich žáky. Bylo třeba se s vedením všech tří zúčastněných škol sejít alespoň formou online prostředí a vizualizovat jim potřeby nutné k realizaci tohoto pedagogického výzkumu.

Po dlouhém jednání s každou ze zúčastněných škol si každá z nich vzala několik dní na rozmyšlenou. Další domluvená schůzka připadla na 23. 9. 2021. S každou školou jsem se jednotlivě sešla opět v online prostředí a odpovídala na jejich připravené otázky. Nakonec se mi povedlo všechny tři školy přesvědčit a za určitých podmínek mohl být výzkum a předvýzkum realizován. Školy měly jedinou podmínku, a to: že všechny připravené

materiály škole pošlu a předám potřebné instrukce třídnímu učiteli testované skupiny žáků. Já jsem se předvýzkumu i výzkumného šetření účastnila v online prostředí. Vedení bylo přenecháno třídnímu učiteli předvýzkumu na ZŠ Školní a třídním učitelům hlavního výzkumu na ZŠ Lánov a na ZŠ nám. Míru.

Předvýzkum ZŠ Školní, Vrchlabí (testovaná skupina DF)

S účastí na předvýzkumu souhlasila ZŠ Školní, Vrchlabí. Pro tyto účely poskytla vzorek 5 žáků vzdělávaných distanční formou. Žáci si pod dohledem a vedením svého třídního učitele vyslechli instrukce potřebné k vyplnění pracovních listů, podle kterých dokázali všechny části samostatně vyplnit s výjimkou PL č. 1, u kterého jak je uvedeno výše je nutná spolupráce učitele a pouze jednoho žáka. Po vyplnění celé baterie pracovních listů jsem druhý den materiály obdržela ke zpracování. Bylo zjištěno, že výsledky předvýzkumu dokazují funkčnost a odpovídající obtížnost těchto pracovních listů pro skupiny žáků vzdělávaných distanční formou. Je tedy možné tyto pracovní listy použít v hlavní části pedagogického výzkumu.

Hlavní výzkum ZŠ a MŠ Lánov (testovaná skupina DF)

Celý pedagogický výzkum trval 14 dní. Jako první jsem pro testování vybrala ZŠ a MŠ Lánov. Testování probíhalo od 4. – 7. 10. 2021 tedy od pondělí do čtvrtka, kdy na každý den bylo naplánované jedno testování tak, aby žákům do výuky zasahovalo co nejméně. V pátek 8. 10. 2021 jsme obdržela celou sadu pracovních listů a následovalo zpracování a zapisování dat do grafu.

Hlavní výzkum ZŠ nám. Míru, Vrchlabí (skupina DF)

Testování na ZŠ nám. Míru probíhalo od 11. – 14. 10. 2021. V pátek 15. 10. 2021 jsem obdržela vyplněné materiály k výzkumnému zpracování. Testování i když za nestandardních podmínek proběhlo bez organizačních problémů a obtíží. Teď už jen zbývalo všechny informace uschovat a počkat na další školní rok, aby mohlo proběhnout úspěšné pokračování tohoto výzkumu.

Část 2. „rok 2022“

V září 2022 začala hlavní část pedagogického výzkumu, a to testování dětí vzdělávaných v běžném vzdělávacím proudu. Tentokrát jsem všechny školy zúčastňující se tohoto výzkumu

mohla osobně navštívit. Setkání bylo velmi příjemné, všichni byli ochotní a nápomocní. Bylo vidět, že stres z covidových opatření už opadl a všichni fungují bez sebemenšího stresu. Díky tomu testování probíhalo poklidně. Domluvené předvýzkumné testování v ZŠ Školní ve Vrchlabí muselo být rozděleno do dvou částí, jelikož v domluveném termínu 6. 9. 2022 dva žáci výzkumné skupiny chyběli. Prvního testování se zúčastnili tři žáci. O týden později, tedy 13. 9. 2022 se zbylí žáci vrátili po nemoci do školy a bylo možné je otestovat.

Jako první školu zvolenou pro hlavní výzkum jsem navštívila ZŠ a MŠ Lánov. Testování žáků zde probíhalo poněkud netradičně. Pro dodržení stejného počtu testované skupiny žáků bylo nutné školu navštívit dvakrát, a to v termínech 16. 9. 2022 a 19. 9. 2022. Jednoho žáka jsem se svolením jeho rodičů dne 21. 9. 2022 navštívila a otestovala přímo v nemocnici. V ZŠ nám. Míru byl pro testování žáků sjednán termín 26. 9. a 27. 9. 2022. Zde probíhalo testování všech testovaných žáků najednou. Nikdo nechyběl.

Školy, které se podílely na tomto pedagogickém výzkumu projevily zájem o nahlédnutí do konečných výsledků. Závěry zjištěné tímto výzkumem poslouží školám jako rámcová představa o úrovni čtenářské gramotnosti jejich žáků. Jak už bylo zmíněno, zjištěné závěry mohou školám poskytnout důležité informace, se kterými lze nadále pracovat.

4.4 Výzkumný vzorek žáků

Pedagogický výzkum byl proveden ve dvou Základních školách Královéhradeckého kraje v okrese Trutnov. Hlavní základnou pro výzkum byla Základní Škola a Mateřská škola Lánov, která poskytuje základní vzdělání podle vlastního školního vzdělávacího programu – Krakonošova škola. Disponuje vzděláváním prvního i druhého stupně, velkým výběrem zájmových kroužků, provozuje tři části školní družiny a plně vybavené atletické hřiště. V Základní škole Lánov se výzkumu zúčastnilo 18 žáků distanční formy a 18 žáků běžné formy vzdělávání. Celkový počet žáků zapojených do tohoto výzkumu je 36.

Tabulka 1: Účast žáků na ZŠ Lánov

Počet žáků	Forma studia		Celkem
	Distanční	Běžná	
	18	18	36

Zdroj: vlastní zpracování

Jako další se pedagogického výzkumu zúčastnila Základní škola náměstí Míru ve Vrchlabí, která je zaměřena na zdravý životní styl a sport. Škola disponuje sportovními třídami, kde v minulosti vychovala mnoho uznávaných sportovců. Za všechny mohu jako příklad uvést Evu Samkovou, Karolínu Erbanovou, Lucii Charvátovou a Michala Krčmáře. Výzkumného šetření v Základní škole nám. Míru se zúčastnilo 18 žáků DF a 18 žáků BF vzdělávání. Celkový počet žáků této ZŠ zapojených do tohoto výzkumu je taktéž 36.

Tabulka 2: Účast žáků na ZŠ nám. Míru

Počet žáků	Forma studia		Celkem
	Distanční	Běžná	
	18	18	36

Zdroj: vlastní zpracování

5 Postup výzkumu, administrace

Pro úplnou anonymitu a přehlednost při vyplňování pracovních listů, bylo žákům distantní formy (dále jen „DF“) místo jména přiděleno písmeno D s číselným indexem a žákům běžné formy (dále jen „BF“) bylo přiděleno písmeno B s číselným indexem, které umožnilo snadnější řazení do správné skupiny a porovnání výzkumného vzorku. Před vypracováním jednotlivých pracovních listů byli žáci seznámeni se správným postupem a pravidly vyplňování, při kterých byli ujištěni o naprosté anonymitě tohoto testování. V každé třídě byl po celou dobu výzkumného šetření přítomen dozorující učitel. Až na časový limit stanovený pro první část PL č. 1 nebyl u zbylých pracovních listů limit pro vypracování časově omezen, doba vypracování vyplývala z potřeby žáků účastnících se tohoto výzkumu. Všechny celkové výsledky jednotlivých žáků jsou vloženy do příloh A, B, C, D.

5.1 Tvorba a hodnocení pracovních listů

Pro výzkumné šetření za účelem zjištění a porovnání úrovně čtenářské gramotnosti u žáků 1. tříd DF a žáků 1. tříd BF základní školy, bylo nutné vytvořit baterii pracovních listů (dále jen „PL“). Tyto pracovní listy budou primárně rozděleny do čtyř částí. Při tvorbě pracovních listů bylo čerpáno z publikací určených pro věkovou skupinu odpovídající zkoumanému vzorku žáků.

Pracovní list č.1: Text byl upraven a rozdělen do dvou částí tak, aby žáky DF a BF nijak nepřetížil, ale zároveň dokázal vypovědět potřebné hodnoty pro zjištění výzkumného šetření. První část vytvořeného textu se zaměřuje na rychlost čtení po dobu jedné minuty, která je hodnocena dle množství přečtených slov. Maximální počet bodů je 91. Pro správné vyhodnocení je důležité, aby žák text přečetl nahlas a to je možné dodržet pouze při práci učitele a jednoho žáka. Tím se pracovní list č. 1 stává jak organizačně, tak i časově náročnějším.

Druhá část PL č. 1 je zaměřena na porozumění čtenému textu v podobě dvou otázek, které korespondují s předchozím textem. V nabídce mají žáci u každé otázky na výběr ze čtyř možných odpovědí, kdy správná je vždy pouze jedna z nich. Za každou správnou odpověď je udělen bod. V případě špatné odpovědi je uděleno 0 bodů. Za tuto část je možné získat maximálně 2 body. Maximální počet bodů za tento pracovní list je 93 bodů. Tento pracovní list byl vytvořen přímo autorkou.

Pro **pracovní list č. 2 a č. 3** byl zakoupen materiál s názvem „*Distanční výuka čtení s instrukcí*“, vytvořen Žanetou Rademickou (2020), která je učitelkou na prvním stupni ŽŠ

a zabývá čtením s porozuměním v distanční výuce. Oba pracovní listy obsahují dvě části. První je metodika určená pro učitele a obsahuje správné řešení. Druhý list je určen žákům k vyplnění.

Pracovní list č. 2 nese název „SMAJLÍCI“. Obsahuje čtvercovou síť s devíti okénky, která jsou očíslovaná číslicemi 1-9. V každém okénku je stejný smajlík ve tvaru kruhu, který má pouze oči. Pod čtvercovou sítí se nachází devět vět. Podle zadaných instrukcí žák v požadovaném okénku smajlíka dokreslí. Věty vyžadují čtenářovu pozornost pro zvolení správného čtverečku, ve kterém mají dokreslit smajlíka podle zadaných instrukcí. Např. „*Dokresli obrázku číslo 2 velkou červenou pusou.*“ Za každé správně vyplněné (dokreslené) políčko obdrží žák 1 bod, další bod je udělen v případě, že bylo dokresleno políčko se správným číslem. Maximální bodová hodnota v tomto testu je 18 bodů.

Pracovní list č. 3 PL nese název „*Vpravo nebo vlevo?*“, obsahuje geometrické tvary a různé druhy šipek směřující různými směry. Pracovní list zkoumá schopnost žáků správně určit pravou nebo levou stranu a zvolit vhodnou barvu dle instrukcí uvedených pod jednotlivými úkoly. Např. „*Trojúhelník vpravo vybarvi zeleně.*“ Za každou správně vyplněnou (vybarvenou) část úkolu, byl udělen jeden bod. Maximální počet vycházející z tohoto pracovního listu je 8 bodů.

Pracovního listu č. 4 se skládá z pěti barevných obrázků a pěti prázdných čtverečků na kterých je číslo 1-5. Úkolem je obrázky vystříhnout, správně seřadit podle časové posloupnosti a nalepit ve správném pořadí do očíslovaných okének. Žák prokazuje svou schopnost soustředit se a přemýšlet nad dějově správnou posloupností. Zdánlivě lehký úkol, který nejednomu žákovi zamotal hlavu. Maximální počet bodů je 5.

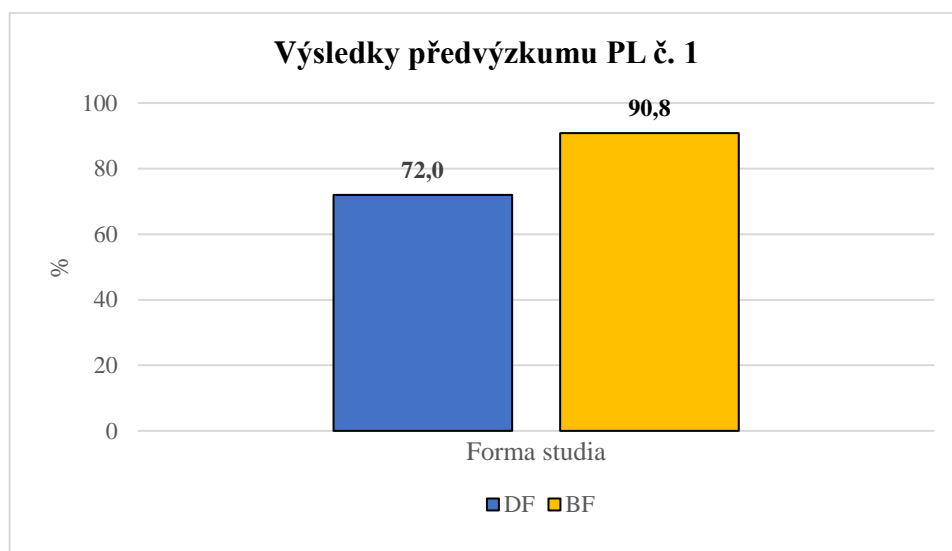
5.2 Předvýzkum

Pracovní listy byly před hlavním výzkumem vyzkoušeny i prakticky. Cílem bylo zjistit, zda je pro obě testované skupiny náročnost úkolů optimální, srozumitelná a vyhodnocené výsledky dají potřebné informace pro porovnávání s hlavním výzkumem. Orientačně byla u vyplňování jednotlivých pracovních listů zjišťována také potřebná časová dotace na jeho splnění. Pro tento předvýzkum byla zvolena ZŠ Školní Vrchlabí, která s námi ochotně

spolupracovala a poskytla nám 5 žáků DF a 5 žáků BF ve stejném věku, jako jsou naše testované skupiny.

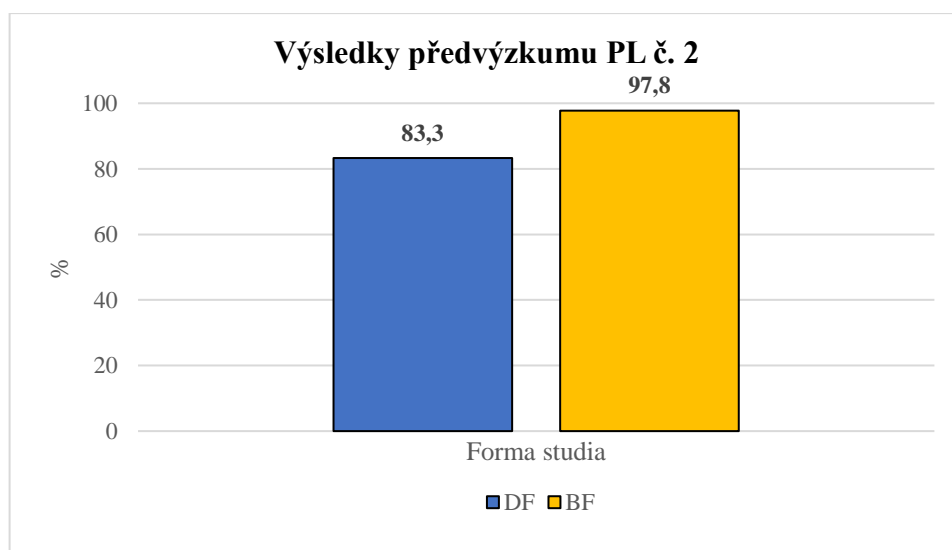
Výběr zvolených žáků byl ponechán na třídním učiteli. Před zahájením vyplňování jednotlivých pracovních listů byli žákům a třídním učitelům poskytnuty všechny informace potřebné pro jejich vyplnění. Výsledky předvýzkumu jsou zaznamenány v níže uvedených grafech, které nám umožnily vhléd do jednotlivých částí pracovních listů vyplněné zkušební skupinou žáků.

Graf 1: Výsledky předvýzkumu - pracovní list č. 1

Zdroj: vlastní zpracování

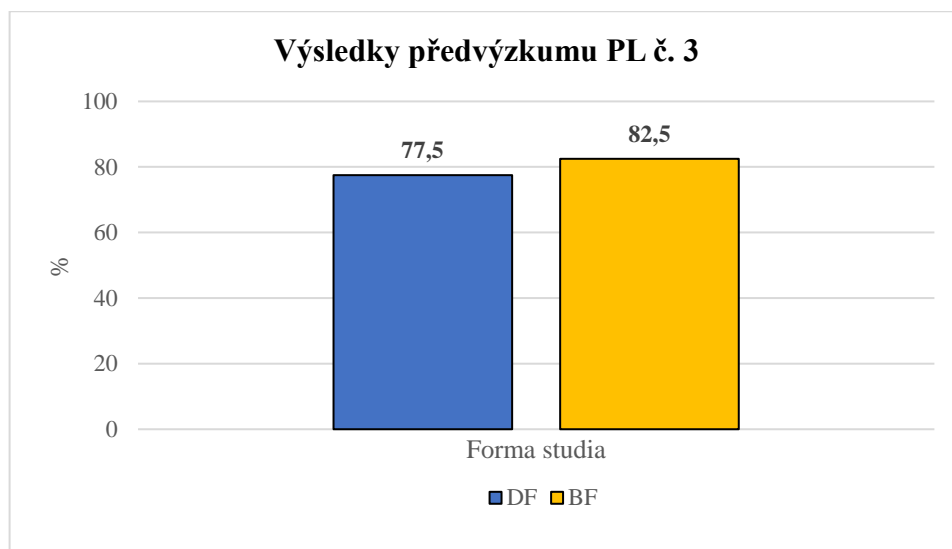
Graf 2: Výsledky předvýzkumu - pracovní list č. 2

Zdroj: vlastní zpracování

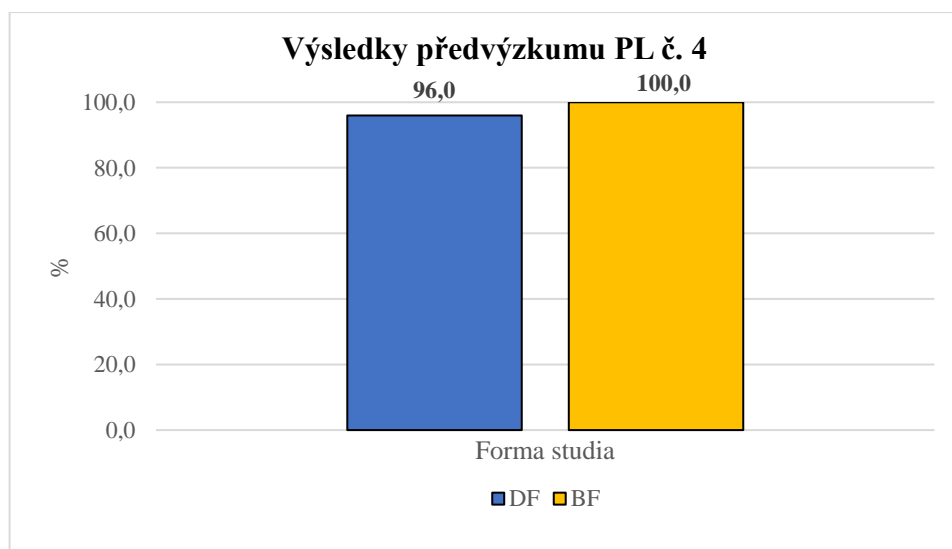
PL č. 1 a PL č. 2 se v provedeném předvýzkumu podle předpokladů jeví jako mnohem náročnější pro skupinu DF. Skupina BF byla v obou pracovních případech úspěšnější, ale žádný žák neměl vypracování bezchybné.

Graf 3: Výsledky předvýzkumu - pracovní list č. 3

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4: Výsledky předvýzkumu - pracovní list č. 4

Zdroj: vlastní zpracování

PL č. 3 a PL č. 4 jsou podle předpokladů pro obě skupiny jednodušší a není mezi skupinami výrazný rozdíl.

Žáci s PL dokázali pracovat bez problému a vyhodnocené výsledky předvýzkumu dokazují funkčnost a odpovídající obtížnost těchto pracovních listů. Je tedy možné tyto pracovní listy použít v hlavní části pedagogického výzkumu pro obě testované skupiny.

5.3 Získané výsledky

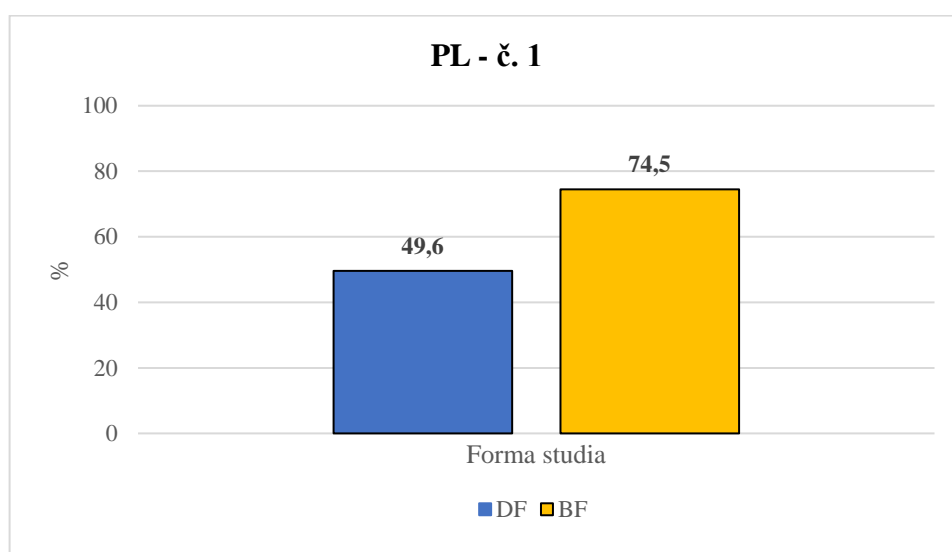
V této kapitole bude podrobně nahlédnuto do dosažených výsledků každého žáka v jednotlivých pracovních listech. Dosažené výsledky budou pro přehlednost zaneseny do tabulky a poté do graf. Každý pracovní list má svou tabulku (uvedeny v přílohách), ve které jsou zaznamenány výsledky každého žáka, jak ve skupině DF tak ve skupině BF. U každé skupiny je spočítán celkový průměr, který je pro přehledné porovnání obou skupin uveden v grafu.

Pracovní list č. 1

Z výsledku tohoto pracovního listu byla potvrzena vyšší obtížnost a náročnost. Výsledky skupiny DF byly u většiny žáků spíše podprůměrné. Na maximální počet nedosáhl žádný z žáků této skupiny, celkový průměrný výsledek se pohyboval 49,6%. Porozumět čtenému textu bylo náročnou disciplínou i pro žáky ze skupiny BF. Dosáhli sice oproti skupině DF nadprůměrných výsledků, ale pouze dva žáci získali plný počet bodů. Celkový procentuální výsledek byl 74,5%.

Stanovený předpoklad se potvrdil, ale je v procentech mnohem nižší u skupiny DF, než uváděl předvýzkum.

Graf 5: Výsledky hlavního výzkumu - pracovní list č. 1

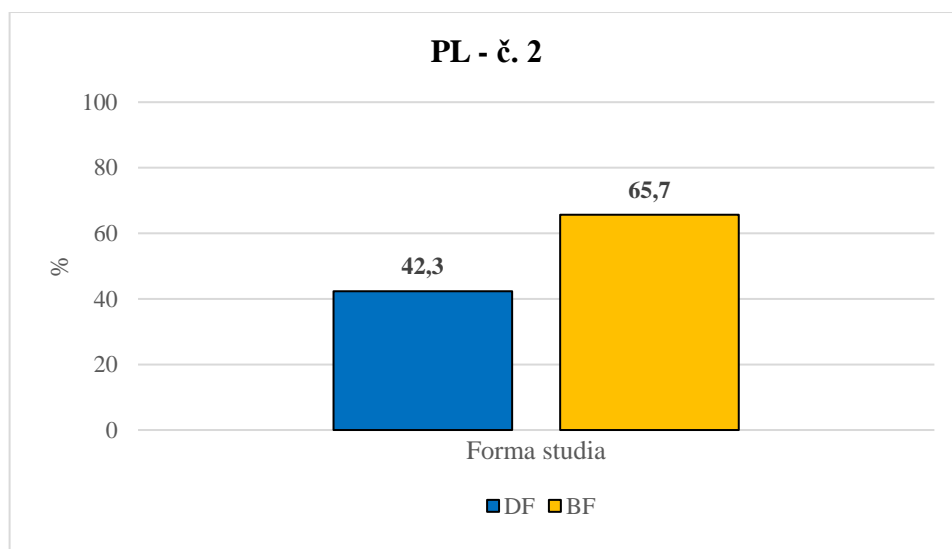
Zdroj: vlastní zpracování

Pracovní list č. 2

Skupina DF získala 42,3 %. Skupina BF s výsledkem 65,7 % dosáhla oproti skupině DF lepších výsledků. Výsledek mezi skupinami byl tedy podle předpokladu rozdílný, nicméně v předvýzkumu bylo procento úspěšnosti u obou forem studia vyšší. Získané výsledky vyplývající z této části výzkumu naznačují, problém ve špatně pochopených instrukcích a v nepozornosti při zakreslování do očíslovaných čtverců. Ve větší míře chybovaly obě skupiny.

Lze tedy říci, že PL č. 2 byl pro žáky DF náročnější, ale i zde měli 4 žáci DF více než 15 bodů z celkových 18 bodů.

Graf 6: Výsledky hlavního výzkumu - pracovní list č. 2

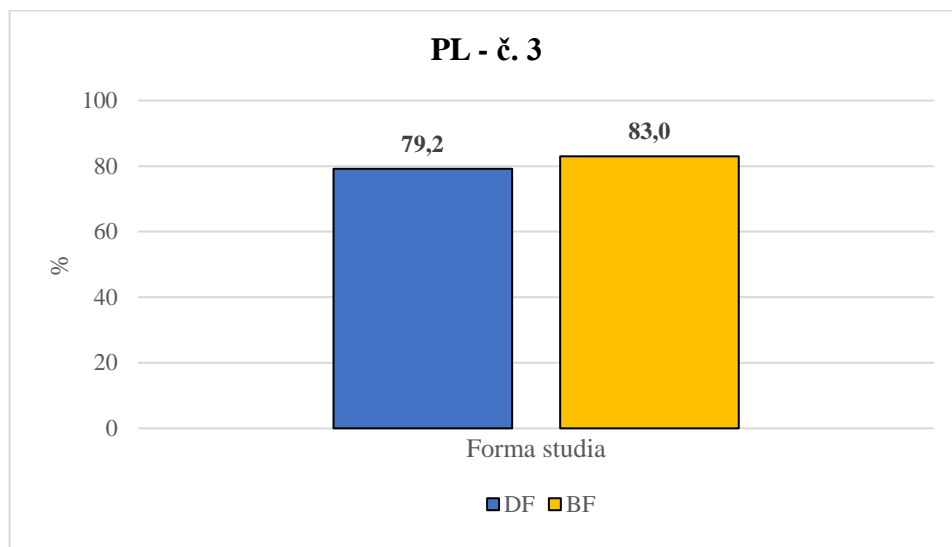
Zdroj: vlastní zpracování

Pracovní list č. 3

V PL č. 3 dopadly výsledky pro obě skupiny velmi příznivě. Skupina žáků DF, u které se předpokládal vyšší pokles ve výsledcích se nepotvrdil. Žáci DF prokázali, že dokáží svou pozornost koncentrovat a rozdíly mezi oběma skupinami jsou minimální. Skupina DF získal v tomto pracovním listě 79,2 %, skupina BF získala 83,0 %.

V této části se tedy nepotvrdilo, že by měla distanční výuka významný vliv na koncentraci a pozornost žáků.

Graf 7: Výsledky hlavního výzkumu - pracovní list č. 3

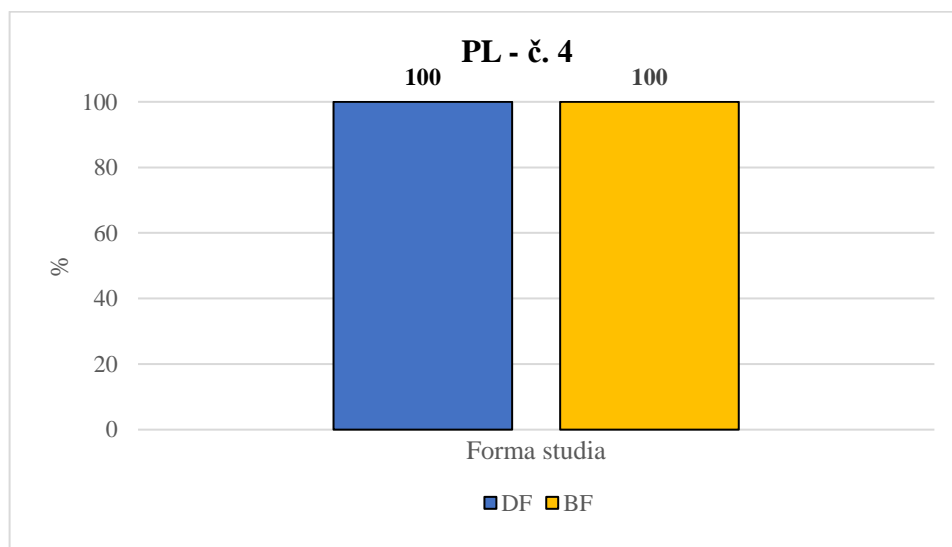

Zdroj: vlastní zpracování

Pracovní list č. 4

Podle předpokladů se očekávala větší úspěšnost skupiny BF, která se ale nepotvrdila. Podle dosažených výsledků, byl tento pracovní list pro obě skupiny prokazatelně nejjednodušší. Všichni žáci dosáhli 100% výsledků.

Graf 8: Výsledky hlavního výzkumu - pracovní list č. 4

Zdroj: vlastní zpracování

5.4 Zhodnocení výsledků a diskuze

Prezentovaná bakalářská práce se věnuje vlivu distanční výuky na kvalitu čtení u žáků prvních tříd. Stanoveným cílem bylo zjistit, jaký dopad měla pandemie na žáky prvních tříd a v jaké míře byla ovlivněna kvalita jejich čtenářské gramotnosti.

Bakalářská práce se blíže zaměřuje na kvalitu, specifika a samotnou problematiku distanční výuky a popisuje její důvody. Definuje problémy se kterými se žáci a učitelé museli vypořádat. Obsahem je také podrobnější vhled do pojmů čtení, čtenářství a čtenářské gramotnosti. Dále se zaměřuje na aspekty školní zralosti a připravenosti, které souvisí s dalšími faktory ovlivňující čtenářskou gramotnost.

Výzkumná část měla za cíl prokázat, že distanční výuka u žáků ovlivnila kvalitu čtení a celkovou čtenářskou gramotnost. Odpovědi na tuto otázku byly získávány kvalitativní a obsahovou analýzou mocí volně dostupných i vytvořených pracovních listů, které jsou zaměřené na funkčnost, kvalitu čtenářské gramotnosti a porozumění čtenému textu. Výzkumem, na který měla vliv pandemie Covid – 19, se zabývala již (Brixiová, 2021). Jejím hlavním cílem bylo zjistit, jak pandemie dolehla na žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí, kteří jsou významně ohroženi školním neúspěchem i za běžných školních podmínek. Dle výzkumného šetření došla autorka k názoru: „že nerovnosti ve vzdělávání jsou nejpalcivějším problémem české vzdělávací soustavy a jedním z důsledků pandemie Covid-19 může být prohloubení těchto nerovností“ (Brixiová, 2021). Já jsem se zaměřila na čtenářskou gramotnost s konkrétností na žáky prvních tříd, ovlivněnou pandemií covid-19.

Výsledky pedagogického výzkumu u žáků prvních tříd vzdělávaných distanční formou výuky byly porovnány s výsledky žáků prvních tříd, kteří byli vzděláváni v běžném vzdělávacím proudu. Realizovaným výzkumným šetřením byla zjištěna u dětí vzdělávaných distanční formou určitá opožděnost, ale ne taková, jakou tato bakalářská práce předpokládala.

Podle mého názoru byl tento výzkum dobrou reflexí, pro všechny účastníky tohoto výzkumu.

Závěr

Z mých osobních zkušeností v roli rodiče a pedagoga i zkušeností mých kolegů působících ne běžné ZŠ vím, že mnoho rodičů bylo v úzkém kontaktu s třídní učitelkou, která se snažila rodičům vysvětlit metodiku nové látky. Pozdější vyučování on-line bylo o něco méně náročné. S dětmi u počítače byl vždy přítomen většinou jeden z rodičů popř. (babička, děda), kteří díky této formě výuky věděli, jak s dítětem následně pokračovat podle toho, jak to dělala paní učitelka.

Dle mého názoru, i mých kolegů na ZŠ, se tedy nesnadného úkolu rodiče zhostili poměrně dobře. U většiny žáků bylo znát, že s rodiči pravidelně trénují čtení i psaní písmenek, tak později i slov a vět. Našli se ale i tací, u kterých došlo k velkému poklesu v kvalitě probrané látky, neplnění zadaných úkolů a celkové neochotě rodičů více se zapojovat do procesu, bez kterého dítě nápadně strádalo.

Při této formě výuky se dá očekávat, že jistý dopad na čtenářskou gramotnost zde bude. Vždyť se ještě nikdy nestalo, aby se žáci učili dlouhodobě doma a jejich mentory nebyl učitel, ale rodič. Pokud je však domácí prostředí podnětné, dá se očekávat, že snaha ze strany rodičů bude ve větší míře odpovídat kvalitě běžného vyučování. Věřím, že žádný rodič by snad vědomě nenechal své dítě bez pomoci a podpory v počátcích svého vzdělávání.

Seznam použité literatury

ALTMANOVÁ, J. (2011). *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP. ISBN 978-80-86856-98-8.

BENEŠ, J. a MACHALA, L.(2020) „Paradoxy infekce způsobené SARS-CoV2,“ *Vesmír*, 99 [online]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2020/cislo-6/paradoxy-infekce-zpusobene-sar-cov-2.html>

BEZ BARIÉR - ALBRECHTOVÁ, L., LOVASOVÁ, V. a kol. (2022). *Distanční výuka a žáci se SVP (soubor doporučení pro distanční výuku)*. [online]. Dostupné z: <https://bezbarier.zcu.cz/wp-content/uploads/2021/09/Distančni-vyuka-a-zaci-se-SVP.pdf>

BRIXIOVÁ, A., (2021) *Dopady pandemie Covid-19 na vzdělávání žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí*. [online]. Dostupné z: https://theses.cz/id/yglhfs/?lang=cs;zoomy_is=1

ČERNÝ, M., CHYTKOVÁ, D., MAZÁČOVÁ, P., ŠIMKOVÁ, G., (2015). „*Distanční vzdělávání pro učitele*“. 1.Vyd. Brno: Flow, 2015. ISBN 978-80-905480-7-7.

DOLEŽALOVÁ, J. (2014). *Čtenářská gramotnost: (Práce s textovými informacemi napříč kurikulem)*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-520-2.

EDU.CZ (2020). *Metodická doporučení pro vzdělávání distančním způsobem*. [online]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/methodology/metodika-pro-vzdelavani-distancnim-zpusobem/>

EDU, (2022). *Informace MŠMT ke změnám mimořádných opatření*. [online]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/informace-msmt-ke-zmenam-mimoradnych-opatreni-ministerstva-zdravotnictvi-ke-covid-19-s-ucinnosti-od-10-2-2022-a-19-2-2022/>

EVROPSKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL O OČKOVÁNÍ. (2020). *Fakta o COVID-19*. [online]. [cit. 2022-08-07] Dostupné z: <https://vaccination-info.eu/cs/covid-19/fakta-o-covid-19>

HUSA, P. (2020). *Co je to koronavirus?* In Masarykova univerzita, Lékařská fakulta (med.muni) [online]. Dostupné z: <https://www.med.muni.cz/aktuality/co-je-to-koronavirus>

JIRÁKOVÁ, M. (2022). *Distanční výuka v době uzavření škol*. [online]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/166458/Diplomova_prace_M._Jirakova.pdf?sequence=1

KUBAL, M. a GIBÍŠ, V.(2020). *Pandemie*. Praha: Kniha Zlín, 1. vydání. ISBN 978-80-7662-047-6.

KLEMENT, M. (2012). *E-learning. Elektronické studijní opory a jejich hodnocení*. 1. Vyd. Olomouc: Agentura Gevak. ISBN 978-80-86768-38-0.

KOŠŤÁLOVÁ, H. (2010). *Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka*. Česká školní inspekce, Praha. [online]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=78120>

KOŠŤÁLOVÁ, H. (2007). *Příručka VII. Dílna čtení. Vychováváme přemýšlivé čtenáře*. Praha: o. s. Kritické myšlení. [online]. Dostupné z: https://kritickemysleni.cz/wp-content/uploads/2020/05/KL27_web.pdf

KUCHARSKÁ, A., ŠVANCAROVÁ, D. (2017). „*Bezstarostné roky?*“, *kroky a krůčky předškolním věkem: poradenství pro rodiče*. 1.Vyd. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-1105-9.

KŘIVÁNEK, Z., WILDOVÁ, R., a kol. (1998). *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-86039-55-2.

NAJVAROVÁ, V. (2008). *Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně Základní školy* [Disertační práce]. Brno: Masarykova univerzita Pdf.

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Podpůrná opatření ve vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, [2015]. ISBN 978-80-87456-57-6.

MŠMT ČR. (2020a). *Opatření k zápisům do ŽŠ pro školní rok 2020/2022*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/opatreni-k-zapisum-do-zs-pro-skolni-rok-2020-2021>

MŠMT ČR. (2020b). *Harmonogram uvolňování opatření v oblasti školství*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/harmonogram-uvolnovani-opatreni-v-oblasti-skolstvi>

MŠMT ČR. (2020c). *Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. Dostupné z: file:///C:/Users/Admin/Downloads/metodika_DZV_23_09_final.pdf

MŠMT ČR. (2021). *Soubor doporučení pro školy a školská zařízení ve školním roce 2021/2022 vzhledem ke covid-19 provoz a testování (dále také „manuál“)*, [online]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/08/MSMT_Manual-k-provozu-skol-a-testovani_akt.20-08-2021.pdf

MZ ČR. (2021). *Mimořádné opatření – omezení provozu škol a školských zařízení*. Ministerstvo zdravotnictví. [online]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/mimoradne-opatreni-omezeni-provozu-skol-a-skolskych-zarizeni-s-ucinnosti-od-19-4-2021-do-odvolani/>

NENCKA, R. (2020). *Terapie nemoci covid-19 z pohledu medicijního chemika*. Vesmír, 99.) [online].

Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2020/cislo-6/terapie-nemoci-covid-19-z-pohledu-medicinalniho-chemika.html>

RADEMICKÁ, Ž. (2020). *Distanční výuka - čtení s instrukcí, čtení s porozuměním*. [online].

Dostupné z: <https://uciteleucitelum.cz/material/cesky-jazyk/distancni-vyuka-cteni-s-instrukci-cteni-s-porozumenim>

RESSLER, M., HOUŠKOVÁ, Z. (2006). *Podpora informační gramotnosti ve veřejných knihovnách - cesta k budoucnosti*. Praha: Národní knihovna České republiky. ISBN 80-7050-5001.

ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. (2006). *Dětská klinická psychologie*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada. Psyché. ISBN 80-247-1049-8.

SBÍRKA ZÁKONŮ - Ministerstvo vnitra (2020). *74/2020 Sb., Usnesení vlády České republiky o přijetí krizového opatření*. [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/sbirka-zakonu-ceske-republiky-c-31-z-roku-2020-usneseni-vlady-ceske-republiky-ze-dne-12-brezna-2020-o-prijeti-krizoveho-opatreni.aspx>

STÁTNÍ ZDRAVODNÍ ÚSTAV (SZU). *Základní informace o onemocnění novým koronavirem-COVID-19* [online]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/Epidemiologie/Coronavirus/Zakladni_info/COVID_19_zakladni_informace_06_2020.pdf

STRAKOVÁ, J. (2002). *Vědomosti a dovednosti pro život: čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost patnáctiletých žáků v zemích OECD*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání. ISBN 80-211-0411-2.

TOMÁŠKOVÁ, Iva (2015). *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0790-0.

VZDĚLÁVÁNÍ BEZ BARIÉR (2021). *Distanční výuka a žáci se SVP*; [online]. Dostupné z: <https://bezbarier.zcu.cz/wp-content/uploads/2021/09/Distancni-vyuka-a-zaci-se-SVP.pdf>

WORLD HEALTH ORGANIZATION (WHO). Coronavirus disease (COVID-19) outbreak. Geneva: WHO; [online]. Dostupné z: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Účast žáků na ZŠ Lánov	33
Tabulka 2: Účast žáků na ZŠ nám. Míru	33

Seznam grafů

Graf 1: Výsledky předvýzkumu - pracovní list č. 1	36
Graf 2: Výsledky předvýzkumu - pracovní list č. 2	36
Graf 3: Výsledky předvýzkumu - pracovní list č. 3	37
Graf 4: Výsledky předvýzkumu - pracovní list č. 4	37
Graf 5: Výsledky hlavního výzkumu - pracovní list č. 1	38
Graf 6: Výsledky hlavního výzkumu - pracovní list č. 2	39
Graf 7: Výsledky hlavního výzkumu - pracovní list č. 3	40
Graf 8: Výsledky hlavního výzkumu - pracovní list č. 4	40

Seznam příloh

Příloha A	Tabulka výsledků všech žáků hlavního výzkumu v PL č. 1	I
Příloha B	Tabulka výsledků všech žáků hlavního výzkumu v PL. č. 2	II
Příloha C	Tabulka výsledků všech žáků hlavního výzkumu v PL č. 3	III
Příloha D	Tabulka výsledků všech žáků hlavního výzkumu v PL č. 4	IV
Příloha E	Testovací pracovní list č. 1	V
Příloha F	Testovací pracovní list č. 2	VI
Příloha G	Testovací pracovní list č. 3	VII
Příloha H	Testovací pracovní list č. 4	VIII

Příloha A Tabulka výsledků všech žáků hlavního výzkumu v PL č. 1

Žák	DF	Úspěšnost	BF	Úspěšnost
	počet bodů	v %	počet bodů	v %
1	63	67,7	82	88,2
2	59	63,4	90	96,8
3	61	65,6	75	80,6
4	3	3,2	68	73,1
5	45	48,4	49	52,7
6	18	19,4	74	79,6
7	57	61,3	63	67,7
8	34	36,6	56	60,2
9	86	92,5	93	100,0
10	22	23,7	89	95,7
11	39	41,9	29	31,2
12	70	75,3	33	35,5
13	56	60,2	74	79,6
14	58	62,4	68	73,1
15	62	66,7	90	96,8
16	37	39,8	85	91,4
17	28	30,1	71	76,3
18	36	38,7	87	93,5
19	14	15,1	56	60,2
20	44	47,3	72	77,4
21	53	57,0	28	30,1
22	59	63,4	74	79,6
23	64	68,8	49	52,7
24	41	44,1	85	91,4
25	30	32,3	77	82,8
26	26	28,0	49	52,7
27	65	69,9	68	73,1
28	34	36,6	67	72,0
29	52	55,9	93	100,0
30	28	30,1	56	60,2
31	90	96,8	85	91,4
32	84	90,3	78	83,9
33	13	14,0	66	71,0
34	48	51,6	73	78,5
35	41	44,1	68	73,1
36	39	41,9	74	79,6
Celkem		49,6		74,5

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha B Tabulka výsledků všech žáků hlavního výzkumu v PL. č. 2

Žák	DF	Úspěšnost	BF	Úspěšnost
	počet bodů	v %	počet bodů	v %
1	16	88,8	10	55,5
2	9	50,0	12	66,6
3	7	38,9	9	50,0
4	11	61,1	5	27,8
5	18	100,0	6	33,3
6	4	22,2	14	77,7
7	9	50,0	18	100,0
8	13	72,2	18	100,0
9	5	27,8	13	72,2
10	2	11,1	17	94,0
11	7	38,9	8	44,4
12	6	33,3	16	88,8
13	3	16,7	12	66,6
14	1	5,5	7	38,9
15	12	66,6	15	83,3
16	12	66,6	9	50,0
17	8	44,4	18	100,0
18	8	44,4	17	94,0
19	10	55,5	13	72,2
20	6	33,3	8	44,4
21	4	22,2	15	83,3
22	15	83,3	14	77,7
23	6	33,3	12	66,6
24	5	27,8	14	77,7
25	3	16,7	9	50,0
26	16	88,8	11	61,1
27	10	55,5	13	72,2
28	17	94,4	17	94,4
29	3	16,7	6	33,3
30	2	11,1	9	50,0
31	7	38,9	4	22,2
32	6	33,3	6	33,3
33	6	33,3	14	77,7
34	1	5,6	16	88,8
35	0	0,0	7	35,6
36	6	33,3	15	83,3
Celkem		42,3		65,7

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha C Tabulka výsledků všech žáků hlavního výzkumu v PL č. 3

Žák	DF	Úspěšnost	BF	Úspěšnost
	počet bodů	v %	počet bodů	v %
1	8	100,0	7	87,5
2	8	100,0	7	87,5
3	7	87,5	8	100,0
4	6	75,0	3	37,5
5	5	62,5	8	100,0
6	8	100,0	6	75,0
7	4	50,0	5	62,5
8	6	75,0	8	100,0
9	7	87,5	8	100,0
10	7	87,5	6	75,0
11	8	100,0	7	87,5
12	7	87,5	8	100,0
13	6	75,0	5	62,5
14	3	37,5	6	75,0
15	8	100,0	7	87,5
16	8	100,0	6	75,0
17	5	62,5	4	50,0
18	7	87,5	8	100,0
19	4	50,0	8	100,0
20	8	100,0	6	75,0
21	6	75,0	7	87,5
22	4	50,0	5	62,5
23	6	75,0	8	100,0
24	6	75,0	7	87,5
25	8	100,0	8	100,0
26	7	87,5	6	75,0
27	6	75,0	7	87,5
28	6	75,0	5	62,5
29	8	100,0	8	100,0
30	7	87,5	4	50,0
31	5	62,5	8	100,0
32	8	100,0	5	62,5
33	8	100,0	7	87,5
34	4	50,0	8	100,0
35	4	50,0	7	87,5
36	5	62,5	8	100,0
Celkem		79,2		83,0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha D Tabulka výsledků všech žáků hlavního výzkumu v PL č. 4

Žák	DF	Úspěšnost	BF	Úspěšnost
	počet bodů	v %	počet bodů	v %
1	5	100,0	5	100
2	5	100,0	5	100
3	5	100,0	5	100
4	5	100,0	5	100
5	5	100,0	5	100
6	5	100,0	5	100
7	5	100,0	5	100
8	5	100,0	5	100
9	5	100,0	5	100
10	5	100,0	5	100
11	5	100,0	5	100
12	5	100,0	5	100
13	5	100,0	5	100
14	5	100,0	5	100
15	5	100,0	5	100
16	5	100,0	5	100
17	5	100,0	5	100
18	5	100,0	5	100
19	5	100,0	5	100
20	5	100,0	5	100
21	5	100,0	5	100
22	5	100,0	5	100
23	5	100,0	5	100
24	5	100,0	5	100
25	5	100,0	5	100
26	5	100,0	5	100
27	5	100,0	5	100
28	5	100,0	5	100
29	5	100,0	5	100
30	5	100,0	5	100
31	5	100,0	5	100
32	5	100,0	5	100
33	5	100,0	5	100
34	5	100,0	5	100
35	5	100,0	5	100
36	5	100,0	5	100
Celkem		100,0		100,0

Zdroj: vlastní zpracování

Pracovní list č.1

Jméno:

třída:

Věk:

datum:

Hodiny

U babičky doma se porouchaly staré nástěnné hodiny, takové ty s čísly na okraji a s velkou a malou ručičkou. Jednou ráno se prostě porouchaly a nešly. Tudíž nemohly ani dojít za doktorem, a proto přišel on k nim.

Velká ručička smutně povídá: „Pane doktore, to je hrozné, jsme rozbité! Už nikdy nebudeme ukazovat správný čas!“

Doktor Nápad se zamyslel a odpověděl hodinám: „Ale vy přece každý den dvakrát správný čas ukazujete! Je na vás osm hodin a osm hodin je přeci jednou ráno a jednou večer správný čas.“

Otázka č. 1

Proč byly nástěnné hodiny nešťastné?

- a) Protože jim upadla malá ručička.
- b) Protože si nemohly dojít nakoupit.
- c) Protože se zastavily.
- d) Protože jim někdo vygumoval všechna čísla.

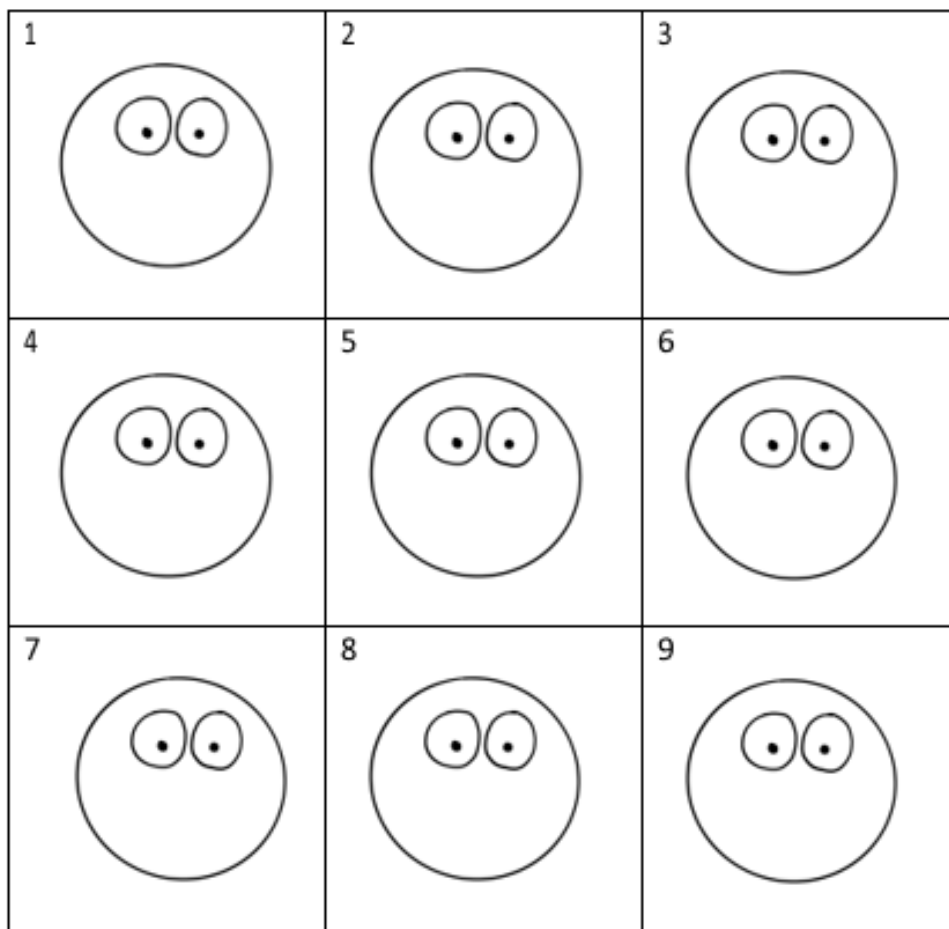
Otázka č.2

Čím se snažil doktor Nápad uklidnit hodiny?

- a) Řekl jim, že je brzy někdo opraví.
- b) Řekl jim, že jsou moc hezké, i když nefungují.
- c) Řekl jim, že občas na nich je přesný čas.
- d) Řekl jim, že malá ručička ukazuje na dvanáctku.

Pracovní list č.2

Smajlíci

Obrázek číslo 5 je veselý.

Obrázek číslo 9 je smutný.

Nakresli obrázku číslo 6 dlouhé hnědé vlasy.

Dokresli obrázku číslo 2 velkou červenou pusou.

Smajlík číslo 3 má klobouk.

Obrázek číslo 4 vypadá jako tvoje maminka.

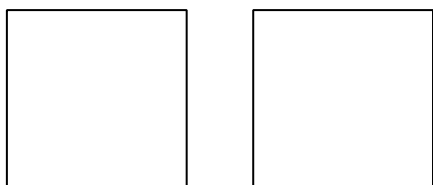
Smajlík s číslem 7 má kudrnaté červené vlasy.

Obrázek číslo 1 je prasátko.

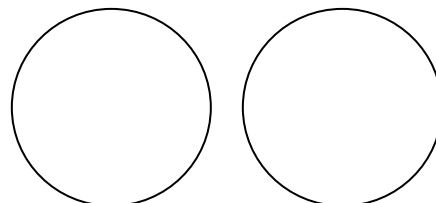
Smajlík číslo 8 nosí brýle.

Pracovní list č. 3

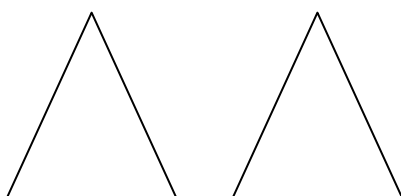
Vpravo nebo vlevo?

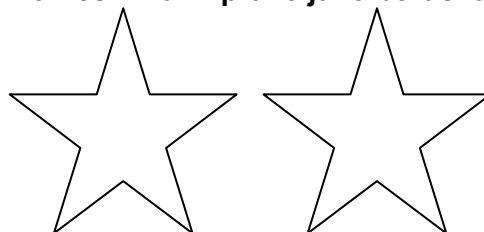
Vybarvi čtverec vlevo oranžově.

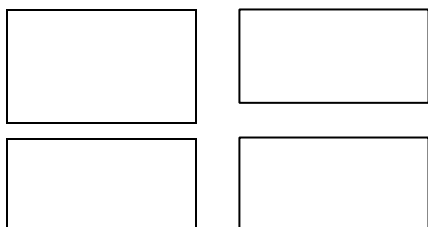
Dokresli kruh vpravo jako berušku.

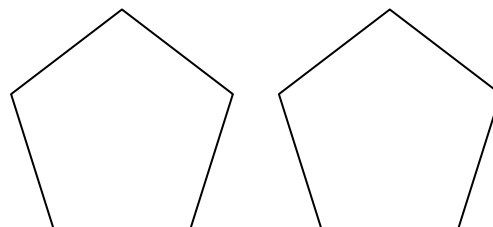
Trojúhelník vpravo vybarvi zeleně.

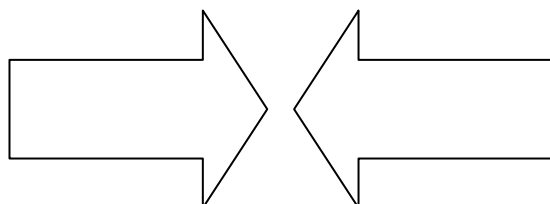
Hvězdu vpravo vybarvi stejně jako čtverec vlevo.

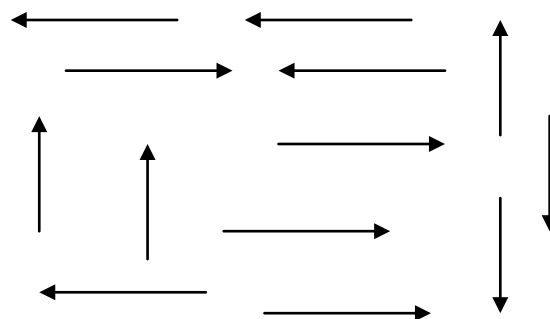
Obdélník vlevo dole má na sobě červené pruhy.

Pětiúhelník vlevo je žlutý.

Šipka směřující vpravo je červená.

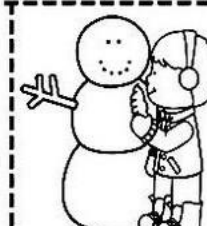
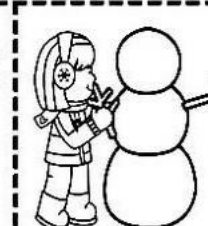
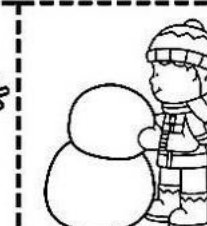

Všechny šipky směřující vlevo obtáhni zeleně.

Pracovní list č.4

Vystříhni obrázky a pak je seřaď na očíslovaná okénka podle toho, jak by správně měly jít za sebou.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

				
---	---	---	--	---